

III. O DCHOD Z UKRAJINY A BOJE SE OVĚTSKOU VLÁDOU.

S

Ukrajinská centrální Rada, bez ohledu na brest-litevský mír, uzavřela s rakousko-německou koalicí mírovou smlouvu a pozvala na pomoc proti bolševikům německá vojska, jichž předvoj dne 22. února stál již v Novogradu Volynském v 60ti verstách od Žitomiru. Nám nezbylo, než ustoupiti před německou přesilou; 24. února o 4. hod. odpolední 1. pluk nastoupil pochod ke Kyjevu; ostatní pluky první divise vyšly už dříve.

Následujícího dne 25. února, byl pluk napaden dvěma (pluk. Švec udává - třemi) obrněnými německými automobily u Korostyševa. Na naší straně padli 3 vojíni z týlové ochrany, a jak jsme se později dověděli, učinili jsme Němcům také ztráty; zastřelili 1 důstojníka a 2 vojíny. To bylo patrně příčinou rychlého ústupu těchto hrozných zbraní.

Po dlouhém, vysilujícím pochodu v pověstném ruském jarním blátě, dorazil 1. pluk 1. března do Kyjeva. Sovětská vláda, která ještě před nedávnem celý týden obléhala Kyjev a velikými silami za součinnosti četné artilerie ho vyrvala z rukou Ukrajinců, tentokráte na ochranu Kyjeva neučinila ničeho. České pluky prošly 1. března městem - a brzy za nimi vstoupili tam bez překážek Němci. S naší strany bylo bezúčelné chrániti toto město. Na sever od Kyjeva přes město Gomel k železničnímu úhlu Bachmači spěchala již skupina Němců v síle jedné divise, aby nám odřezala ústup po železné dráze; proto veškeren zřetel obrácen k tomuto bodu, jež hájil 6. pluk. Do boje zasáhla ještě část 7. pluku, část 4. pluku a jedna baterie (4 děla). Němci byli s citelnými ztrátami odrazení a naše vlaky mohly klidně projížděti na východ. Poslední vlak, který 13. března opouštěl Bachmač, náležel 2. praporu 1. pluku.

Vývoj událostí na ruské půdě čím dále tím více utvrzoval nás v tom, že není možno déle v takových poměrech zůstat, a se všeobecným povděkem přijato rozhodnutí Odbočky N. R. odejeti na francouzský front; rozhodnutí bylo učiněno v prvních dnech březnových na schůzi Odbočky a štábu armádního sboru v Pirjatíně. Byla pak vyslána do Moskvy delegace v čele s prof. Maksou, aby na vládě národních komisařů vymohla dopravení vojsk. (18. břez.) Lenin tehdy delegaci řekl: "Prosím, oznamte Čechoslovákům, že není překážek, aby vojsko jejich se co nejdříve odpravilo do Vladivostoku." Současně slíbil telegraficky naříditi po linii Kursk-Penza-Samara, aby se odchod čsl. vojska do Vladivostoku všemožně podporoval.

Později, 26. března, uzavřena byla se sovětskou vládou smlouva o transportu čsl. vojska do Vladivostoku, znamenající zároveň silnou demobilisaci armádního sboru. Na základě této smlouvy 28. března vydán rozkaz arm. sboru čís. 35., kterým nařízeno: "Každý ešalon bez výjimky ponechá si k vlastní ochraně ozbrojenou rotu s 84 dvojestupy a 1 kulomet. Na vintovku (pušku) 300, na kulomet 1200 nábojů. Všechny ostatní pušky a kulometry, všechna děla buďtež vrácena v Penze ruské vládě do rukou zvláštní komise, složené ze tří

zástupců čsl. vojska a 3 zástupců sovětské vlády. Tato komise dohlíží na správnost demobilisace."

Těmito úmluvami mělo se docílití volného a pro sov. vládu bezpečného průjezdu našich vojsk. Zatím však ve skutečnosti byly nám v cestu kladeny nejrůznější překážky. Nejvíce byla zkoušena trpělivost 1. a 4. pluku, 1. záložního pluku, štábu I. divise, dělostřelectva I. divise a přidělených částí - novobranců. Tato skupina za odjezdu na východ zadržena byla nejdéle, zůstala trčeti na různých stanicích v penzenské gubernii a vystupuje v následujících událostech co skupina penzenská - úplně od ostatních částí odřezaná.

První pluk nehledě na nekonečné zastávky v Kursku, Kastorné, Jelcích, Kozlově, Tambově a j., byl na dlouhou dobu zdržen na stanici Inokovce (tanb. gub.). Malá stanice ani nemohla pojmouti všechny naše vlaky, proto vlak 3. praporu odsunut do st. Inžavína, kam vede lokální dráha z Inokovky. Bydleli jsme zde ve svých vagoněch za poměrů tísnivých. Nebylo dosti oděvu, obuvi, ani jídla nebylo s dostatek. Hoši podnikali výpravy, někdy dosti daleké, aby si nakoupili chleba. Venkované nebyli zvyklí prodávati chléb, a dávali nám jej v záměnu za cukr, někdy i jako dar ne nepodobný almužně.

Ale na mysl jsme neklesali; ozdobené teplušky z té doby dýší nadšením. Plukovní hudba často koncentrovala, a u 3. praporu v Inžavině v lidovém domě hrálo se divadlo nebo byly produkce pěveckého kroužku a po nich obyčejně taneční zábava do rána. Byla to tehdy taková veselá bída.

Čas hrozně pomalu ubíhal. Měsíc prožitý v Inokovce nám připadal jako malá věčnost. Teprve ku konci dubna hnuly se naše vlaky a odjížděly k Penze. Nejprve vyjel štáb pluku 21. dubna, týden po něm došla řada na ostatní části.

Vzdalujeme se na východ od Kyjeva, ale pořád nemůžeme věřit, že jedeme z Ruska. Jedeme na francouzský front, vlastně domů, a ten pocit touhy po domově nemůže vyniknout, poněvadž cesta naše je ze všech nejdelší, které existují - a již nyní tušíme, že nebude bez trní.

V Penze, kam se naše vlaky dostaly teprve v polovině května (2. prapor 12. května, 3. prapor 11. května), čekalo nás další zdržení. První prapor zůstal státi před Penzou na stanici Krivozerovka až do 27. května. Štáb pluku odevzdal zbraně podle úmluvy a odejel napřed do Ufy. Zadržování naše bylo různě vysvětlováno: Dráhy sibiřské prý nemohou přijmouti než omezený počet vlaků za jistou dobu, pak došly zprávy, že severní větev východní dráhy (amurská dráha na Chabarovsk) jest jarními povodněmi zničena. Jako "překážku" udávaly ruské úřady také nedostatek potravin na Sibíři (a zatím tam hnily tisíce pudů obilí, masa a másla v různých erárních skladech).

Hotovou nevoli způsobila mezi námi zpráva, že je třeba, aby části 1. divise změnilы směr cesty na Archangelsk. Tento plán vyšel z Moskvy a naše politické vedení, O. Čsl. N. R., ve svých velikých nesnázích přijalo tento návrh sovětské vlády a začalo jej i v řadách vojska energicky propagovat.

Ale velmi brzo zmocnilo se nás podezření, že všechny tyto překážky směřují k tomu, aby části našeho vojska byly roztaženy co možná na nejdelší vzdálenosti

od sebe a aby do nich vznesena byla nejistota a rozklad.

Největší zájem na tom, aby pracně vybudované československé vojsko na Rusi bylo rozvráceno, měli čeští komunisté. V době, kdy se dalo se sovětskou vládou ještě jakž takž vyjednávat ohledně našeho odjezdu z Ruska, čeští komunisté se snažili naše vojsko rozbít. Jako doklad o tom jest v archivu 1. pluku cynický dopis soudruha Štrombacha, bývalého důstojnického čekatele 3. pluku, datovaný dne 3. dubna 1918 a adresovaný kamarádům patrně do Moskvy.

Doba před penzenským vystoupením je velmi důležitá. Vedle 1. střeleckého pluku "Jana Husi" vyvstávali tou dobou v Penze 1. československý revoluční pluk rudé armády, 1. dělostřelecká brigáda, a pomýšleno ještě na tvoření dalších oddílů. Mělo zde nastati schisma, které by bylo vedlo k novým Lipanům.

V měsíci květnu naše postavení v Penze stalo se již kritickým. 14. května odehrál se na nádraží v Čeljabinsku případ, který pro další osudy našeho vojska nezůstal bez následků. V hrubých rysech stalo se toto: Z nádraží odjížděly vlaky rakousko-německých zajatců. Jeden ze zajatců hodil kusem železa po našem vojínu a zasáhl ho do hlavy; raněný padl do bezvědomí a brzo roznesla se zveličená zpráva, že zranění podlehl. Vozy se zajatci zatím dojely na hlavní nádraží, kde byly našimi vojíny zastaveny, vinník vypátrán a na místě zabit. Této věci na popud internacionálního klubu zajatců ujala se sovětská vláda a nařídila sestaviti vyšetřující komisi, k níž měla se dostaviti ihned hlídka, která měla službu právě tehdy, kdy se případ stal. Hlídka ničím se neprovinivší, jakmile dostavila se k vyšetřování, byla ihned uvězněna, a stejně i člen deputace, žádající její osvobození.

Následuje demonstrace našich částí, které stály na Čeljabinském nádraží, a jež, byť většinou odzbrojené, prošly v plném vojenském pořádku městem, aby ukázaly svoji sílu. Tato tichá manifestace stačila, aby uvěznění byli odevzdáni smíšenému soudu, ale popudila proti nám Čeljabinský sovět, který na oko s námi dále jednal - tehdy v Čeljabinsku se konaly předporady prvního sjezdu vojenských zástupců - ve skutečnosti však, jak bylo vidno ze zachycených telegramů, žádal od rady národních komisařů krvavou odplatu pro nás. A tak 21. května telegraficky odesílá Aralov, náčelník sovětského operativního oddělení, pokyn (= predlagaju) Trockého, aby Čechoslováci, nacházející se ve vlacích, organisovali se v pracovní družstva a vstupovali do rudé armády. Téhož druhu jest telegram jasnějšího obsahu, který byl odeslán z Moskvy následujícího dne 22. května pod číslem 702 a podepsán Maxou:

"Náčelníku československých vlaků, sjezdovým předporadám, vojenskému komisaři. Čeljabinsk.

Vzhledem k neblahým případům konfliktů mezi československými vlaky a místní sovětskou vládou, Č. S. N. Rada, aby se vyvarovala podobných neblahých případů, přikazuje všem náčelníkům čsl. vlaků bez odmluvy sdát všechny zbraně bez výjimky oficiálním představitelům místních sovětů. Zaručení

bezpečnosti Čechoslováků přechází na sovětské úřady ruské federativní republiky. Na každého, kdo nevyplní tohoto příkazu, bude se hleděti jako na buřiče, postaveného vně zákona.

21. května 1918. Čermák (?) Nr. 219. Prokop Maxa, Aralov, správce operativního oddělení Nár. kom. vojen."

Důstojnou odpovědí na tento telegram jest resoluce vojínů 1. praporu I. pluku, za niž postavily se i ostatní části. Zní:

Prohlášení vojáků I. praporu 1. střel. pluku
"Jana Husi".

25. května 1918 pouze hektografickým podpisem poručíka Moravce ověřen a bez úředního razítka, byl nám zaslán telegram prof. Maxy, ve kterém jsou vyzýváni vojáci ešalonů na trati mezi Rtiščevelem a Čeljabinskem, aby se podrobili příkazu Rady lidových komisařů a na základě čeljabinských událostí odevzdali veškeré zbraně.

Události čeljabinské velice nemile dotkly se všech čsl. vojáků, neboť uznávali jsme a uznáváme Radu lidových komisařů jako zákonnou vládu v Rusku, uznáváme i místní rady dělníků a vojáků; naší upřímnou snahou bylo a jest, aby poměr mezi námi a těmito zákonnými orgány byl co nejkorektnější a nejprátelejší, a na své cestě podali jsme toho nemálo důkazů. (Naše části účastnily se májových manifestací dělnictva, pořádaly divadelní představení a koncerty ve prospěch dobročinných účelů a pod.)

Přiznáváme, že na událostech v Čeljabinsku vinni jsou částečně i naši bratři, neboť měli vystříhati se všech styků se zajatci, kteří vždy zůstanou proti nám zaujati. Byli-li přec vyprovokováni, měli žádati potrestání vinníků.

Na druhé straně není bez viny ani Rada dělníků a vojáků v Čeljabinsku, která nebyla oprávněna arestovat a trestat naše vojíny, a tím méně byla oprávněna arestovat deputaci, která přišla žádati za propuštění arestovaných. Arestování této deputace muselo nanejvýš pobouřiti naše bratry, jichž nervy pomalou dopravou již po tři měsíce jsou napínány do nemožnosti, a jejich postup nemůže býti vykládán jako namířený proti sovětské vládě a jest jen významu lokálního.

Rozhodně není důvodů, aby vláda lidových komisařů zostřovala podmínky naší další dopravy a žádala odevzdání veškerých zbraní, když sama nebyla s to, aby dostála slibům daným Nár. Radě na začátku naší přepravy, kdy žádala odevzdání části zbraní, kterýžto požadavek byl námi ochotně splněn.

Nyní po všem tom zbytečném zadržování našich ešalonů, po všech těžkostech v zásobování, po několikaměsíčním nedojídání a stálém čekání, přichází Rada lid. komisařů, aby zbavila nás veškeré zbraně, bez níž budeme spolkem a neorganisovanou vojenskou jednotkou.

Rada lidových komisařů neposkytuje nám při tom nejmenší záruky, že budeme dopraveni na místo, nezabezpečujíc nás proti napadení nepřátelskými nám živly a proti možnému hladovění.

Chápeme, že posice prof. Maxy byla událostmi čeljabinskými značně ztížena, ale měl si být přece jenom vědom, že zklamání vojáků je příliš veliké a že zvykli si spoléhati na sebe, než aby jen tak spokojeně a klidně dali z rukou zbraň, jedině, nač mohou ještě spoléhati a co jim zaručuje ochranu.

My vojíni 1. praporu I. střel. pluku "Jana Husi" rozhodli jsme se na shromáždění celého praporu dne 26. května na rozjezdě (=zastávka žel. dráhy) Krivozerovce v plném vědomí důsledků našeho rozhodnutí neoddevzdati zbraní až do úplného vyjasnění celé záležitosti a pokud nebudeme míti záruk našeho odjezdu a bezpečnosti."

Resoluce končí výzvou, by takové stanovisko zaujaly i ostatní vlaky, a vyslovuje se důvěra vrchnímu vedení.

Zatím již, 23. května, Aralov vysílá další telegrafický rozkaz sovětu penzenskému:

"Na základě dříve daného rozkazu vyzývám k okamžitému zakročení: zadržet, odzbrojit a rozformovat všechny vlaky čsl. armády; stavějte z nich části rudé armády a pracovní družiny. Žádáte-li pomoci čsl. komisařů, obraťte se o ni ke komitétům československých esdeků (= soc. demokratů) v Penze, Samaře, Petropavlovsku, Omsku. O tom, co jste podnikli i o výsledku podejte zprávu do Moskvy vojenskému národnímu komisaři."

Aralov.

Penzenský sovět se zatím snažil stáhnouti do Pensy co největší počet sovětských sil, ale přece si netroufal udeřiti ihned na Čechoslováky, odzbrojiti je a rozformovati, jak kategoricky znovu od něho žádal Trockij. Telegramy, jež se zachovaly, prozrazují jeho obavy, ale zároveň horečné přípravy ke krvavému ukončení existence našeho vojska. Jiným druhem příprav byla agitace českých komunistů mezi námi a též měly jí býti meetingy.

27. května na louce při rjazansko-uralském nádraží promluvil k našim vojínům Kurajev. Jeho slova vyzněla ku konci jako úpěnlivá prosba, abychom složili zbraně a neprolévali zbytečně bratrskou ruskou krev. - Naši mu odpověděli, že krev prolévati nebudou, ale zbraní nevydají; nemohou sudbu revolučního hnutí svěřiti cizím rukám. Toto rozhodnutí se stalo již dříve na předporadách sjezdu v Čeljabinsku a bylo v celém vojsku jednomyslně přijato.

Po Kurajevu vystoupil na řečniště soudruh Liebersohn a nečistou ruštinou hleděl získati vojíny ke složení zbraní. Řeč jeho budila odpor a nevoli a meeting byl by i skončil bouřlivě. Zatím však se snesla prudká jarní bouře se silným

lijavcem a bylo po meetingu. Nebylo vyjednáno nic. Tím, že oba řečníci zamlčeli ultimativní požadavky Trockého, zůstávala situace stále nejistou. Naopak, pro jistotu si vojíni opět vyžádali pušky, které před tím už byly připraveny ve zvláštním voze k odevzdání. V těchto trudných dobách byla to jediná naše útěcha.

V době, kdy konal se v Penze památný meeting, napadli již bolševici ve Zlatoústě štábní vlak 1. pluku. Tato část byla od ostatního pluku úplně izolována (vzdáleností přes 1000 verst), ale také ani se skupinou Čeljabinskou neměla spojení; podle dřívější úmluvy, projíždějíc Penzou, odevzdala většinu zbraní a zastavena byla nejprve v Ufě, pak odvezena do Zlatoústu. Dle údajů br. Turka nacházelo se ve vlaku 363 vojínů, většinou neřadových (hudebníci, písaři a pod.), a měli všeho všudy 150 pušek. Nepřítel měl 340 bodáků, 3 kulometry a 1 zákopní dělo. Bolševici postavili kulomet na mostě a na vysokém břehu a z malé vzdálenosti ostřelovali vlak. Naši hoši vyskákali z jedoucího vlaku a ti, kteří zůstali beze zbraní, s kamením v rukou vrhli se na nepřitele. Boj potrvál pouhých 10 minut, nepřítel byl zahrán a zanechal na bojišti 75 mrtvých, 87 raněných, 3 kulometry a různé zbraně. Naše ztráty na mrtvých a podlehnuvších zranění čítaly 21 mužů. Po boji vlak odjel na stanici Tunduš, kde rozhodli se naši opustiti vlak a pod vedením bra. prap. Havla vypravili se přes Ural pěšky, aby se spojili se skupinou Čeljabinskou. Cestou od obyvatelstva se dověděli, že čsl. vojska obsadila město Miass, kam ihned zaměřili, a došli tam 1. června, jsouce dalekým pochodem velmi vysílení. Při přechodu přes rozvodněnou řeku Ai pozbyli většinou majetku; v řece zůstaly i dobyté dva kulometry z boje ve Zlatoústu. V Miassu nacházela se posádka 2. pluku v počtu 58 mužů ve městě a 180 mužů na nádraží. Bolševici mezitím soustředili síly v počtu 900 bodáků na Mochové hoře, 3 versty od města; z nich 300 mužů mělo napadnouti nádraží, ostatní město. 2. června ráno naše části vypravily se proti nim v síle 200 mužů a v bitvě na Mochové hoře nepřitele porazily. Na bojišti zanechal nepřítel na 100 mrtvol, mnoho raněných, 400 pušek a náboje. Naše ztráty byly 14 zabitých a 13 raněných.

Štáb našeho pluku přešel dočasně do pravomoci podplukov. Vojtěchovského, jenž velel skupině čeljabinské. Poručík Müller byl naznačen velitelem miasského úseku, máje za úlohu hájiti stanici i město. K dispozici kromě vojínů 1. pluku - celkem asi 1 rota měl 2. prapor II. pluku, jednu rotu 1. praporu III. pluku a jedno dělo. Ochrana Miass je celý řetěz událostí, rozvědek a menších bojů, které byly se zdarem podnikány až do spojení se skup. penzenskou.

O události dne 27. května 1918 neměli naši v Penze ani potuchy. Sami měli plno starostí; v noci ze 27. na 28. května vedla se zbytečná vyjednávání mezi sovětem a výkonným výborem, zvláště k tomu účelu zvoleným, bez účasti důstojníků. Bolševici tím jen prodlužovali naši nejistotu, ve skutečnosti měli již určitý plán a čekali pouze na poslední posily.

Dne 28. května ráno o 7. hod. vjel do penzenského nádraží vlak (týž, který Trocký slíbil v telegramu z 26. května), na něm 3 obrněné automobily,

bombomety a děla; kulomety s nabitými pásy patron namířeny byly proti našim vozům. Byl to pro nás velmi výmluvný důkaz o přátelství lidových komisařů k čsl. vojsku.

Takové nepříjemné sousedství nesnesla 5. rota 1. pluku, do jejíchž oken hledělo několik hlavní strojních pušek a rychlým útokem zmocnila se vlaku, v němž bylo hojnost zbraní i munice. Raněn byl při tom jeden bolševik, ostatní v počtu asi 90 se rozutekli. - Útok proveden za souhlasu velitele 1. pluku, jímž nyní se stal por. Švec; kap. Štěpanov odejel se štábem pluku do Ufy, ale ani pak nebyl přítomen těžkým chvílím při přepadení, které se později stalo ve Zlatoústě, takže vedení pluku v těchto kritických dobách bylo úplně v rukou našich důstojníků. Ruští důstojníci, kteří byli v Penze u štábu 1. divise byli pro malomyslnost propuštěni. Po veliteli 1. divise gen. maj. Kolomenském velení celou skupinou penzenskou přejal por. Čeček.

Odpoledne v 1 hod. zarachotily kulomety v Penze a déšť střel snesl se po vlaku štábu divise. Tím to tedy už začalo definitivně. Naši vystoupili z vlaku a bez obtíží zabrali část města po pravém břehu řeky Penzy. Zavázal se čilý boj, do něhož hned zasáhla nepřátelská artilerie.

Již se střílelo, když z Penzy vyjel automobil s bílým praporem za příčinou vyjednávání; bolševici stále očekávali posily a chtěli tím boj aspoň na čas oddáliti.

Náš 1. prapor z Krivozerovky ihned vyjel a dojel až k městu, které sevřel se strany jihozápadní. Prázdný jeho vlak posunut byl pak do penzenského nádraží a stal se výborným terčem četných dělových nábojů, zejména za jízdy po mostě přes řeku Penzu.

V noci dostavily se další posily 4. pluku; na naší straně stálo ve zbraní 2300 mužů s 26 kulomety. Boje zúčastnily se též některé části záložního pluku.

Síly nepřítele byly větší; 3000 bodáků, z nichž 500 bylo Němců a Maďarů, 200 českých komunistů, 100 Lotyšů, ostatní Rusové.

Situace na začátku boje byla pro nás nevýhodná. Město Penza zdvihá se terasovitě nad řekami Penzou a Turou a již svou polohou jest přírodní pevností pro ručnicový boj. Na návrší ve středu města postavili bolševici 4 děla a na každém větším domě bylo viděti kulomety. - Nejvíce bylo v ohni nádraží rjazaňsko-uralské, které při pohledu z Penzy jevílo se jakoby na dlani.

V noci boj poněkud utichl; bolševici o 12. hod. noční zapálili veliký dřevěný most a po ulicích stavěli barikády. Za tiché noci bylo slyšet až k našim posicím, jak pracují a jak městem projíždějí hlídky. Na naší straně také se děly přípravy, roty zaujaly určité úseky, a sotvaže se rozednilo, vzplanul boj s větší prudkostí; výborné služby vykonal nám jeden ze zabavených automobilů. K 11. hodině dopolední 29. května došlo k všeobecnému útoku a během půl hodiny bylo město v našich rukou.

Ztráty 1. pluku byly 21 mrtvých a 67 raněných, nepřítel měl 150 ubitých. Zachváčeno bylo 500 zajatců, 4 děla, celé sklady pušek, kulometů a munice, množství koní, zásoby potravin, oděvů a jiných věcí. Většina zajatců propuštěna

na svobodu na čestné slovo, že proti Čechoslovákům nikdy válčit nebudou; jako rukojmí zůstali u nás někteří členové sovětské vlády.

Penza je důležitý železniční uzel, jehož obsazení bylo bezpodmínečně nutné, k zajištění projezdu našich vlaků. Proto po dosažení cíle československé části opouštějí Penzu. Zpráva o pádu Penzy ohromila menší sovětské výbory v Kuzněcku a Syzrani, které neodvážily se překážeti nám v cestě.

Od Syzraně dále na východ odjížděly vlaky penzenské skupiny směrem k Samaře. Předvojem byl 4. pluk, zadní voj tvořil 2. prapor 1. pluku. Aleksandrovský most přes řeku Volhu rychlým útokem přišel do rukou Čechů, kteří jej drželi až do 2. června. Potom stáhly se vlaky k závodu Ivaščenkovu.

Za Volhou si československé části volně oddychly, neboť měly za sebou mocnou vodní přehradu, která jim mohla býti osudnou. Klid vojínů však nebyl na dlouho. 3. června o 5. hod. odpo. byli vyrušeni silnou dělostřelbou od stanice Jeryky. Nepřátelský obrněný vlak od západu přiblížil se na dostřel a pustil asi 20 granátů po našich vlcích. Jemu naproti ihned vyšla 5. a 8. rota 1. pluku, jakož i posádka obrněného vlaku, uzavírajícího zadní voj (hoši od 4. pluku) a nepřítel rychle ustoupil, zanechav nám 2 děla, postavená nedaleko železniční trati, a sám se spasil na odjíždějícím vlaku. Brzo na to nepřátelský aeroplan vykonal výzvědný let nad našimi vlaky a shazoval letáky; píše nám zase Maxa a vybízí nás, bychom vešli ve vyjednávání s bolševiky. Jedná se prý o těžké nedorozumění, které nutno odstranit - jinak že zničeno bude naše svaté dílo, které již stálo tolik obětí a práce. - Snad přinucen bolševiky učinil tuto výzvu ve jménu vůdce prof. Masaryka a ve jménu vlasti, která čeká osvobození. Na druhé straně letáku je podepsán jakýsi kapitán francouzské misse a přidán francouzský text, jímž se tvrzení Maxovo potvrzuje. V letáku píše mimo jiné: "Záhuba, která Vás nemine, přinese záhubu celému hnutí revolučnímu ve vlasti . . . Rozmyslete si to: zhubíte bez užitku tisíce drahocenných životů" . . . a ke konci znova dovolává se prof. Masaryka - "uznejte ohromnou odpovědnost, kterou máte před národem, jeho historií, před svým milým vůdcem Masarykem i před svými spojenci Vyšlete delegáty s bílým praporem bez zbraní po železnou dráhu směrem k Syzrani!" Datum letáku, rozmnoženého cyklostilem jest 3. června 1918.

Avšak aeroplan shazoval ještě i letáky tištěné s výzvou Trockého, která není sice lichotivá, ale přináší pravdu. Po dlouhém povídání se nám oznamuje, že "vojenský komisariát vydal rozkaz o okamžitém a bezpodmínečném odzbrojení všech Čechoslováků a o zastřelení těch, kteří se zbraní postaví se proti nařízení sovětské vlasti." Hned k tomu připojuje Trocký slavnostní prohlášení jménem vlády, že tato chová k Čechoslovákům nejdružebnější city a přičiní se, aby co nejdříve mohli opustit hranice Ruska. "Ale podmínkou toho jeví se úplné a bezpodmínečné vydání všech zbraní a nejpřísnější poddání se předpisům Voj. Nár. komisariátu. Pokud toto všechno nebude vyplněno, rozhodnutí Nár. komisariátu o bezmilostném zacházení proti buřičům zůstává v plné platnosti. Z Uralu i centr. Ruska i ze Sibíře posunuto dostatečné množství vojska, aby zničilo

buřiče a jednou pro vždy zarazilo chuť protirevolučním povstalcům vplítat lidi, které oduráčili (=obhloupili) do vzpoury proti sovětské vládě."

Tak ponižujícím způsobem s námi v Rusku dosud nikdy nejednali. Je pochopitelné, že výzva zůstala nepovšimnuta. Za to 4. června k polednímu od stanice Bezenčuku přijela trojčlenná "mírová delegace" s bílým praporem, s listinami od prof. Maxy, od francouzské misse - a vyjednávali zase o vydání zbraní. Když vyjednávání nevedlo k cíli, odešli, že prý zítra přijedou pokračovat ...

Dne 5. června o 3. hod. ranní k naší zástavě (= polní stráži) proti Bezenčuku přiblížil se obrněný vlak nepřítele - a po obou jeho stranách útočilo asi 300 rudých na naši posici. Útok silným kulometným ohněm naší zástavy byl zadržen, a hned na to rozvínoval se boj, k němuž nepřítel měl po ruce nejlepší moskevská vojska pod vedením Mjasnikova v počtu 3000 vojáků pěších, 100 jezdců, 3 obrněné automobily a 8 polních děl. Na naší straně pod velením podporučíka Voženílka vyšel vstříc náš 2. prapor a jemu přidělené kulometné oddíly "Maksim" a "Kolta" (dohromady 8 kulometů), 2 děla 2. baterie a 2 děla dalekonosná. Až do odpoledne zůstal 2. prapor na místě; naše dělostřelectvo bylo tehdy v začátcích, nebylo dostatek nábojů pro dalekonosná děla, a jedno z polních děl hned na začátku bitvy se roztrhlo. Když dostavily se na pomoc 9. a 11. rota, dále neřadová a technická rota, přešla naše fronta v prudký čelný útok a překvapený nepřítel kvapně ustoupil ve vlcích až k Aleksandrovskému mostu. Mnoho rudých rozběhlo se do okolí Bezenčuku. Na nádraží zanechal nepřítel obrněný automobil, dělo, mnoho kuchyní a sanitní materiál.

Boj u Bezenčuku ohromil celou nepřátelskou výpravu. V Syzrani se zastavili a po svém způsobu uspořádali meeting, z něhož nám poslali resoluci:

"My shromážděné oddíly rudé armády, vyslané proti Čechoslovákům na meetingu prohlašujeme: Nechceme bojovat s bratry Čechoslováky, poněvadž Lenin a Trocký nás oklamali, že prý Čechoslováci jsou kontrarevolucionáři, a rozhodli jsme se jít proti Němcům, kteří začali útok za účelem zničení výsledků revoluce, abychom hrdí chránili svobodu republiky a ruského národa."

Na nás tento obsah nijak nepůsobil. Správně vystihl jeho cenu velitel zadního voje Voženílek řka: "Trocký daleko - Češi blízko."

Bitvou u Bezenčuku, zajištěna byla skupina penzenská se strany západní, ale v předu, na straně východní, stála v cestě Samara, veliké povolžské město. Nepřítel pokusil se bránit město a svedl 4. června u Lipjak krvavou bitvu, v níž byl 4. plukem Prokopa Velikého úplně poražen, a utekl do Samary.

Plán útoku na Samaru a boj o ni řídil poručík Švec. Rozhodl se s 1. plukem útočit na železniční most přes řeku Samarku, ponechávaje 4. pluku útok pomocí loděk podle návrhu por. Čečka. První pluk, čítaje 1. a 3. prapor a kulometné oddíly, měl všeho 1000 mužů a 35 důstojníků; jemu přiděleno 6 děl 1. a 2. baterie a obrněný vlak "Orlík". V Samare byly značné síly vojska, ale pokleslého

na mysl; proto nepřítel, nemaje naděje na úspěch, svěřil obranu města pouze části asi 1500 mužů s děly a mnoha kulometry, a ostatní opustili město. V noci ze 7. na 8. června podnikla 2. rota prudký útok na most, jehož se zmocnila, za ní přešly ostatní oddíly, a v 10 hodin dopol. již bylo město v naší moci. Větší odpor kladl nepřítel u budovy "Sovětu", ale i ten byl brzo zlomen, když v boj zasáhl obrněný vlak "Orlík" svým dělem. Naše ztráty celkem 6 ubitých, 31 raněných; ztráty nepřítele mnohonásobně větší. Zajato 300 nepřátel a za kořist dostaly se nám sklady pušek, patron, dělostřeleckých nábojů, kulometů, potravin, látek, 5 aeroplánů a jiné.

Obyvatelstvo Samary vívalo nás nadšeně jako osvoboditele od teroru bolševiků a jejich rudé armády a rozhodlo se pod vedením několika členů ústavodárného shromáždění organisovati branný odpor proti bolševnictví.

Bylo třeba nejprve upevniti posici Samary. Mezitím co 4. pluk 2. praporem převzav úlohu zadního voje (14. června), rozšířil úspěchy na pravý břeh Volhy obsazením Syzraně, zabezpečoval 1. pluk Samaru se strany severní a východní. Dne 15. června oddíl národní armády za pomoci 1. roty vypravil se po lodích, na nichž umístěna byla děla, po řece Volze k městu Stavropolu a dobyl ho. Jako všude, i zde nepřítel zanechal hojnou kořist.

Po dobytí Samary obrácen zřetel k opanování železniční linie vedoucí k Ufě. Již 11. června obsazena důležitá železniční křižovatka Kinel, odkud odbočuje dráha na Orenburg. Nepřítel ustupoval jednak na Ufu, jednak stáhl se na taškentskou dráhu k městu Buzuluku.

Zadní voj ustupujícího nepřítele k Ufě byl Blochinův oddíl, čítající 300 pěších, 50 jízdních, obrněný vlak s 10 kulometry a 2 děla. Očekávali nás na stanici Krotovce. Postup náš na Ufu řídil poručík Švec, maje k dispozici obrněný vlak "Orlík 1.", 3. prapor 1. pluku, technickou rotu, srbsko-český eskadron a čtu 4. baterie. Celkem 650 pěších s 14 kulometry, 100 jezdců a 3 děla.

Po první srážce u Krotovky nepřítel rychle ustoupil. Zabírali jsme stanici za stanicí. Rudí se otevřenému boji vyhýbali, omezující se na ničení železniční trati vytrháváním kolejnic a bořením mostů. S naší strany nejvíce práce měla technická rota stavbou a opravami trati, a "Orlík" jenž rozehnal nepřítele 17. června u Podbělské, 19. června u Buguruslanu, 23. června u Abdulína a 1. července před Rajevkou.

Větší odpor kladli rudí u Udrjaku 3. července. Sem přišlo na 800 Němců, zajatců z Ufy, ale v boji, do něhož zasáhly 10. a 11. rota, byli rozprášeni. Jako dříve, i nyní hlavní úlohu hrál "Orlík". Dobře mířené granátové střely z jeho děla působily zmatek mezi nepřátelskými vlaky. Na bojišti zůstalo 17 padlých, 2 kulometry, zásoba patron, léků a všechny vlaky. Na naší straně byl pouze 1 lehce raněný jezdec.

Zpráva o bitvě v Udrjaku způsobila v Ufě zděšení a posádka bolševická se brzo potom rozešla do okolí. Dne 14. července 1918 "Orlík 1.", k němuž přidána 9. a 10. rota, klidně přijíždí na nádraží do Ufy. Zde, jakož i na železničním mostě přes řeku Bělou, drží ochranu železniční zřízenci, kteří se sami

zorganizovali, ozbrojili a zabránili bolševikům zničení nákladného mostu.

Následujícího dne vyjíždí "Orlík 1." s technickou rotou, 9. a 10. rotou našeho pluku z Ufy dále na východ a bez překážek dostihuje dne 6. července o 6. hodině večerní stanice Miñar, kam právě s druhé strany bojem dostala se skupina čeljabinská. Nepřítel sevřený s obou stran utekl s trati, zanechav nám všechny vagony s množstvím zbraní, střeliva, celé sklady potravin a tabáku. Na stanici Čuvaši byl zabrán letecký oddíl se třemi neporušenými aeroplány.

Daleko více námahy než prokleštění cesty na Ufu vyžádaly si boje na trati taškentské. Z Kinělu ustoupil sem silnější a lépe organisovaný oddíl rudých než byl Blochinův a za základnu vyvolil si újezdni město Buzuluk. Tam se opevnilo a připravovalo k boji více než 3000 rudých hlavně Němců a Maďarů pod vedením rakouského hejtmana Schvarze. Po ruce měli výbornou artilerii o 18. dělech a jejich obrněné vlaky s počátku ohrožovaly dokonce křižovatku Kiněl. Polní stráž 3. praporu 1. pluku zatlačily sice o několik desítek verst nepřítele ke stanici Trost'ance, ale k likvidování bylo potřebí poslati sem nové síly.

Dne 22. června byl vyslán proti buzulucké skupině nepřítele 2. prapor 1. pluku, pod vedením podpor. Voženílka. Na rychlo sestavený obrněný vlak, obsazený půlrotou 7. roty, neřadová rota (= pekaři, vozatajstvo a j.) a kulometný oddíl "Kolta" se 6 kulometry, bez větších obtíží zatlačili nepřítele dříve, než mohla mu odřezati ústup obchvatná kolona, vyslaná na automobilech ze stanice Bogatoje. Naše síly postoupily za rudými a večer 15. června nacházely se v 15 verstách od Buzuluku; některé naše vlaky dojely až na dostřel.

Nastala noc. Rudí vypozerovavše, že síly naše jsou celkem slabé, přepadli v noci zástavu (= polní stráž) 7. roty u železniční trati. S napětím posledních sil zástava se ubránila. 24. června hned na úsvitě ozvala se v Buzuluku silná kanonáda a přinutila naše vlaky ustoupiti k stanici Jelšance. Dopolnední útok 2. praporu, podporovaný obrněným vlakem a 1. baterií, byl zastaven. Ukázalo se, že naše síly proti dobře ozbrojenému a organisovanému nepříteli jsou slabé, ale přece jsme neustoupili a drželi zaujaté posice pod nepřijemným obstřelem dělostřelectva i kulometů rudých.

Dne 25. června dostavily se posily: záložní a čtvrtý pluk poslal po praporu, přijela i 3. baterie. Boj byl rázu posičního. Artilerie rudých působila nám citelné ztráty. Na naší straně padli u baterie 2 důstojníci a baterie umlčena, také náš obrněný vlak dobře mířenou ranou znehodnocen. Situace pro nás stávala se kritickou.

V noci na 26. června přemístila se 3. baterie a pěší části připravily se k útoku. Od 3. hod. ranní rozbuřil se krvavý boj, při němž nepřítel, maje 3 řady zákopů před městem, často přecházel k protiútku. Konečně jeho odpor přece zlomen a k 10. hodině dopolední naši obsadili město. - Utrpěli jsme těžké ztráty; z prvního pluku padlo 18 vojáků a 2 důstojníci, raněno 90 mužů a 4 důstojníci. Ztráty nepřítele byly daleko těžší; zejména příkopy podél železné dráhy až do nádraží posety byly jeho mrtvolami.

Z bohaté kořisti dobře posloužily nám zásoby oděvu, obuvi, čaje, konserv a j.

Různá kořist našla se ve vlcích nepřátelských, sebráno na tisíce kusů pušek, několik děl, 2 obrněné automobily, obrněný vlak a spousty patron.

V boji u Buzuluku pomáhaly nám také kozácké části. Jejich zasažení nebylo dost účinné; měly zabránit ústupu nepřítele a přišly na určené místo pozdě. Rudým podařilo se uprchnouti po železnici a pak ještě nějakou dobu drželi se v Orenburku. Těch bojů však 1. pluk už se nesúčastnil a hned po dobytí Buzuluku 27. června odjíždí 2. prapor zpět na Kiněl a dále za první výpravou do Ufy, kam dorazil večer 6. července 1918.

Šestý červenec je památný den v naší historii. K památce kostnické z r. 1415 pojí se významné události z r. 1918, kdy spojila se po mnohých bojích skupina penzenská s čeljabinskou na stanici Miñar. To bylo jáso tu na ufimském nádraží! Hoši 1. pluku mimo to shledali se s kamarády od štábu a vypravování šlo do nekonečna. Velitel pluku, kap. Štěpanov, jenž za našich bojů po celý měsíc skrýval se u příbuzných v Ufě a okolí, také se dostavil a byl přátelsky přivítán.

Až do 6. července, t. j. do spojení volžské a čeljabinské skupiny, byl náš boj se sovětskou vládou vlastně jen probíjením si cesty. Operace boční, zajištění měst, vše bylo pouze prostředkem k zajištění našeho pohybu. Nyní po spojení obou skupin mohla být první část cíle dosažena a povolžské části mohly přejít do Sibíře. Místo toho však naopak: skupina přišedší od Volhy se obrací zpět k Volze na Simbirsk a Kazaň.

Jaké byly důvody k tomuto kroku? Předně přese všechno odmítání sovětské vlády viděli jsme na vlastní oči spojení její s Německem. Veliké vlaky se zdravými zajatci míjely nás na naší cestě k západu a vezly Němcům nové bojovníky proti Francii. V rudých gardách sráželi jsme se s Němci i Maďari; přítomnost vojáků snad by se dala vysvětlit sympatií s ruským proletariátem, ale nemohli jsme si jí vysvětlit přítomnost na př. německého důstojnictva. Po druhé: Všude, kam jsme přišli, byli jsme vítáni vším občanstvem, nejen některou třídou. Na př. bez spolupráce železničních dělníků, kteří se k nám připojovali v massách, byli bychom ztroskotali již na syzraňském mostě. Přijetím nás i pomocí, kterou nám poskytli dobrovolci, kterými se nám postavili po bok, těžce se kompromitovali a my bezděky cítili povinnost nyní je chránit. Za třetí: Nikdy jsme neztratili víry v obnovení protiněmecké fronty v Rusku. Věřili jsme v ni na Ukrajině, doufali jsme ji obnovit ve spolku s bolševiky za Dněprem a nyní ve spolku s veškerým demokratickým Ruskem za Volhou, k níž Němci na jihu již došli. Konečně však z neposledních důvodů byla naše láska k ruskému národu. Viděli jsme, kdo mu vládl. Každý z nás znal nějakého bolševického komisaře, řečníka, velitele - kolik z nich bylo Rusů? Kolik z nich budilo důvěru? A činily rudé gardy jiný dojem než násilníků? Neviděli jsme úžasný zmatek všude, bídu, nepořádek, zaviněný nedostatkem správy a poctivosti? Bylo nám líto celého národa a tolik zkušeností jsme měli, že diktatura sovětů jeho osud jen zhoršila. Proto každému z nás zdálo se povinností pomoci ruskému národu vybědnouti z nového útisku, proto s jáso tem a slzami slibovali delegáti vojenského sjezdu v Omsku stařence Breško-Breškovské pomoc Rusku, proto jsme s klidným

svědomím obrátili se od Uralu k Volze.

Výprava na Simbirsk vyjela 5. července ze stanice Čišmy (40 verst záp. Ufy). Skládala se z obrněného vlaku Hladůvkova (Orlík čís. 2), k němuž mimo kulometný oddíl náležel také pěší výzvědný oddíl pod vedením prap. Musílka. Jádrem výpravy byl 1. prapor 1. pluku v síle kol 500 mužů a přidělené kulometry "Maksim": jako jízda zúčastnila se srbsko-česká eskadrona a konečně 4 děla II. baterie. Výpravě velel poručík Hrůza.

Z počátku štěstí nám nepřálo. Výprava sice bez boje obsadila město Bugulmu 7. července, ale hned na to musila je vydati nepříteli; náš obrněný vlak, vyzbrojený pouze rychlopalným dělem systému "Macklin", nemohl čeliti náběhu pancéřového vlaku nepřítele západně od Bugulmy, a ustoupil, zanechav v nemilé situaci přední naše hlídky, které se vrátily pozdě na nádraží Bugulmské, a celá výprava pak ustoupila za řeku Ik ke stanici Jutaze.

10. července připojil se k výpravě štábní vlak 1. pluku a vystřídány některé části 4. pluku, nesoucí službu na "Orlíku", částmi 1. pluku. V čelo výpravy dán "Orlík č. 1.", opatřený polním dělem.

Nepřítel naším nezdarem u Bugulmy byl povzbuzen a 12. července podnikl útok na stanici Jutazu; přijela sem celá karavana vlaků, mající v předu dva obrněnce. Útok byl odražen a v našich rukou zůstal první z obrněných vlaků, 4 kulometry a dva koně.

K výpravě brzo na to dostavil se kapitán Stěpanov. Přijel 15. července od štábu armádního sboru, kde byl opět po dvouměsíční nepřítomnosti v našich částech utvrzen jako velitel 1. pluku a přejal vrchní velení. Poručík Švec jmenován byl jeho zástupcem, velitelem 3. prap. podpor. Kutlvašr.

Od Jutazy byli krásnoarmejsi (= rudá vojska) rychle pronásledováni a tím bylo jim znemožněno spáliti a zničiti dřevěné mosty přes řeku Karmalu a Čeremšanu. Dne 17. července 1918 na večer dojel přední voj před městečko Melekes a následujícího dne vystoupily 1. a 2. rota, aby obchvatným nástupem se zmocnily města, při čemž "Orlík č. 1." s posádkou postupoval při trati. Krásnoarmejsi nekladli značného odporu a po silnějším nátisku útočících buď ujeli po tratích neb rozprchli se po lesích. Ubito bylo 8, zajato přes sto rudých a vzaty v boji 2 kulometry. U nás ztrát nebylo.

Přední voj projíždí lesem dále směrem na Simbirsk a dne 19. července 1918 přijíždí ke kraji lesa, asi 3 versty před stanicí Brandino, kde krásnoarmejsi zničili trať, a proti "Orlíku č. 1." a "Orlíku č. 2." vypustili lokomotivu, která před lesem vyjela z kolejí a zatarasila cestu vpřed. Silnou střelbou ze čtyř děl, umístěných na brandinském nádraží ztěžovali rudí práci našim operujícím částem. Nepřátelský granát padl do posledního vagonu obrněného vlaku "Orlík č. 2." s dělostřeleckými náboji, výbuchem shořel vagon a byla zničena trať tak, že oba naše obrněné vlaky měly zamezenou cestu zpět.

Ze stanice Brandino vyslal nepřátelský náčelník účastku (úseku) Polupanov oddíl rudých, asi 60 mužů s 2 děly, aby napadli naše vlaky v lese od jihu. Před vesnicí a nádražím Brandino v řetězu rozloženo bylo 200 mužů sovětského

vojska a na nádraží kromě obrněného a sanitárního byly ještě dva vlaky s mužstvem.

Nehledě na záměry nepřítele, vyslal podporučík Choljavin, velitel našeho účastku, rodem Rus, všechno přítomné vojsko proti nepříteli: po četě z 1. a 2. roty pod vedením praporčíka Josefa Novotného po severní straně trati proti vesnici Brandino, zbytky rot podél trati k nádraží, a úderníky 1. pluku, kteří byli posádkou na "Orlíku č. 1." v obchvat jižně od trati. Velitel jejich, prap. Musílek, zašel v týl nepříteli a zničil dvakrát železniční trať; 3 vlaky krásnoarmejců sice v čas ujely, obrněnému vlaku však byla zamezena zpáteční cesta. V té době úderníci vrhli se z lesa a křovin na nádraží a pod silným ohněm kulometovým k 2. hod. ručními granáty vybili celou posádku obrněného vlaku. Nepřátelské oddíly, uslyševše ve svém týlu střelbu a vzryvy granátů, utekly; kronika pěšího výzvědného oddílu pěkně líčí odvážný čin našich hochů u Brandina.

Podle úředních relací, které sestavil účastník bojů, kapitán - tehdy ještě praporčík - Endt, a které berou se za základ pro všechny zde uvedené události, bylo vzato v boji u Brandina: obrněný vlak "Volja ili smert", úplně krytý pancéřovými deskami se 2 polními děly a 6 kulometry, osobní a dva nákladní automobily, koně a pušky. Nepřítel měl 50 zabitých, na naší straně byli pouze 2 ranění.

Další postup na Simbirsk dál se pomaleji. Nepřítel sice nekladl odporu zbraní, ale ničil trať. Mimo to rozprchlé hloučky nepřítele po bitvě u Brandina bylo třeba učiniti neškodnými. K tomu účelu použito sil 3. praporu našeho pluku, které právě v tuto dobu dostavily se na pomoc přednímu voji.

Jižně od Čerdaklů podařilo se nepříteli zorganizovat rozběhlé části a v síle přes 300 mužů s 4 děly dne 22. července podnikl útok na stanici. Pod vedením velitele 3. praporu podpor. Kutlvašra vychází 11. a 12. rota se 2 děly a čtyřmi kulometry proti nepříteli, jenž ve zmatku prchl, zanechav na místě děla a 5 kulometů.

Z Brandina den před tím, 21. července, vyšla menší výprava, složená ze dvou rot 1. praporu, a obsadila přístav Majny, ležící na levém břehu Volhy, severně od Simbirska. Tím odříznut byl ústup prchajícím lodím ze Simbirska.

Simbirsk padl dne 22. července; do města, se strany jihozápadní, současně vstoupily samarské části národní armády, pod vedením podpluk. Kapella, ruského důstojníka, a po simbirském mostě vnikly do města roty našeho pluku. Z obrovské kořisti pro nás nejcennější byl pevný pancéřový vlak, tehdy zvaný "Lenin", jenž konal nám výborné služby po celou dobu našich bojů.

Tento obrněnec dostal také jméno "Orlík" a jest několikrát vyobrazen v amerických i jiných časopisech, poněvčí z doby bojů na sibiřské magistrále (= sibiřské trati z Uralu k Tichému oceánu.)

Dobytím Simbirska rozšířila se velmi území operační. Již ochrana nově obsazeného města vyžadovala mnoho sil - kromě toho bylo třeba zabezpečiti dráhu volgobugulmínskou, na níž sovětské oddíly ze severu od řeky Kamy konaly nájezdy; 4. srpna přepadl nepřítel námi slabě obsazenou stanicí Nurlat v

našem týlu a celou ji zničil.

Z pluku byli všichni vojáci stále ve zbrani, nevyjímaje ani kancelářské síly, hudebníky, pekaře a jiné "nestrojové" vojáky. Tou dobou se dostavily posily z jiných částí: první prapor 2. pluku s poručíkem Hasalem (500 mužů) a prapor 9. pluku (asi 300 mužů). Dobře organizovaný byl oddíl národní armády, čítající na 600 mužů, pod vedením výše zmíněného podplukovníka Kapella.

Velitelem dobytého úseku řeky Volhy stal se kapitán Štěpanov, jenž v dohodě s podpl. Lebeděvým, plnomocníkem "komitétu členů Zákonodárského Shromáždění", rozhodl se rozšířit válečné úspěchy dále na sever ke Kazani, kam ustoupil poražený nepřítel. Záměr tento nenalezl však schválení velitele povolžské fronty Čečka, ani vojenských odborníků a byl podniknut na odpovědnost Štěpanovu.

Jádrem výpravy na Kazaň byl zase 1. pluk (bez 2. praporu) pod vedením poručíka Ševce, a Kapellův oddíl, všech dohromady na 1400 mužů, nepočítaje v to artilerii a jízdu. V Simbirsku zůstali starší lidé z našeho pluku s částmi 2. a 9. pluku, jakož i nové části tvořící se armády ruské.

Kazaň byla silně obsazena; dva lotyšské pluky - vrchní velitel Kazaně Vacetis byl též rodem Lotyš - muslimanský pluk, internacionální pluk "Karla Markse", kde sloužilo mimo Němce a Maďary asi 100 českých komunistů; Bareš, Hrdlička (Uzlík) a David byli jejich vůdcové. V Kazani tehdy nacházel se též prapor Srbů, zbytek to jejich divise z Dobrudže. Jejich vůdce byl major Blagotič a všichni chovali k nám sympathie. Tito Srbové později, když jsme dobyli Kazaně, sehráli důležitou úlohu.

Výprava vyjela ze Simbirsku 1. srpna 1918. Dr. Langer ve své povídce "Za cizí město" líčí takto začátek tažení: . . . "Z dobytých parníků byla sestavena říční flotila, která měla se Kazaně zmocnit. Na několik silných - vlečných - nízkých parníků s malým ponorem byla postavena polní děla, obklopena pytli s pískem a balíky lisovaného sena i surové bavlny; rozvěž tak chráněna byla strojovna a velitelský můstek. Tyto lodi jako "dělové lodice" měly jeti v čele výpravy. Za nimi pojedou parníky vezoucí posádku: "Vasilij Lapšin", "Karamzin", "Oleg", "Samara", "Syn" a jiné. Deváté a desáté rotě (Kutlvašrův oddíl) bylo uloženo, aby postupovala na pravém břehu řeky Volhy a kryla levé křídlo výpravy, ostatní roty prvního a třetího praporu s Příkrylovou baterií a ruským oddílem plukovníka Kapella vstoupily na lodi."

Skupina podpor. Kutlvašra vypravila se již 31. července a čítala 250 mužů, 2 polní děla, 1 rychlopalné dělo a 4 kulometry; porazila nepřítele dobře vyzbrojeného obrněnými automobily a artilerií u města Bujinska, které 2. srpna bez překážek obsadila. Potom obsadila i město Tětuši. Tam setkala se 9. rota s oddílem 260 Srbů pod majorem Blagotičem. Tento zbytek na cestě z Ruska podřídil se bolševikům, dal se odzbrojit, využili však příležitosti, prchli z Kazaně a přidali se k nám.

Při ústí řeky Kamy, která svou mohutností rovná se Volze, bylo třeba zabezpečit pravý bok výpravy. Za tím účelem stráž na Kamě nastupuje 12. rota

a zdařilými operacemi vytěsni nepřítel z města Lajševa.

5. srpna dospěla výprava na pouhých 12 verst od Kazaně. Jízdní výzvědný oddíl Šafránkuv s částí 1. a 2. roty vystoupil na Nižním Usloně; několik našich jezdců rychlým nájezdem překvapilo nepřátelskou zástavu, která ve zmatku prchla, zanechavši na místě 2 děla, koně, kuchyni a kulomet. Jiný náš oddíl přivedl současně 16 rudých kavaléristů do zajetí.

Týž den propluly ještě naše tři obrněné lodi městem, bez odporu dostaly se až k ústí Svjagy, 18 verst západně od Kazaně, a po nepříteli ani památky. Teprve když s večerem vracely se na Nižní Uslon, zasypala je hustá střelba kulometů z Kazaňského přístavu.

Útok na Kazaň podniknut 6. srpna. Pravý břeh Volhy nepřítel po krátkém boji vydal; proto vysazený zde oddíl vyplniv úlohu převáží se na levý břeh a účastní se boje o město. Hlavní naše síly, pod vedením poručíka Ševce, postupují po levém břehu, národní armáda Kapellova zachází ještě dále na východ, na cestu Borisova-Gorki, aby sevřela město z jihovýchodu. K polednímu dostavila se 9. rota a srbský oddíl, které se zdržely v Tětuších, a postavily se do centra.

Získanou posilou oživil ihned útok. Naši se Srby v pravém slova smyslu závodili. Brzy zmocnili se Kazaňské pevnosti a větší části města. Druhého dne, když Kapellův oddíl spojil se s našimi rotami, bylo celé město očištěno od nepřítelů (dne 7. srpna 1918).

V boji o Kazaň zajato na 800 nepřátel, mezi nimi celý lotyšský pluk se štábem i hudbou. Počet dobytých děl i kulometů počítá se na sta, přes 100 nákladních lodí s nákladem, 30 parníků, 11 vlaků s náboji a potravinami, přes 100 koní, ohromné zásoby, ba i státní poklad 560 milionů ve zlatě, který byl odevzdán ruské vládě a převezen přes Samaru do Omska.

Jestliže dobytím Simbirsk tak silně pocítil se nedostatek našich sil, tím více tomu tak bylo po dobytí Kazaně. Povolžská fronta nabyla největšího rozsahu. V našich řadách bylo sice dosti energie k dobytí dalších ještě měst, ale nebylo sil k udržování dobytého území. Bylo třeba lidí pro nové obrněné vlaky, pro naše loďstvo. Po každé bitvě odcházeli ranění, někdy méně, někdy více, byli i padlí a doplnění prořídlym řadám nepřicházelo. Při vzetí Kazaně padli pouze 2 vojíni, 7 raněno, ale i takové ztráty, třeba malé vzhledem k velikému úspěchu, byly bolestné a citelné. K tomu ještě bylo třeba odeslati oddíl Kapellův zpět do Simbirsk, který byl ohrožen ze západu.

Pronásledování nepřítelů nemohlo býti tedy dosti účinné. Rudí zastavili se asi 20 verst západně Kazaně, 8. srpna obsadili stanici Krásnou Gorku, aby nás odtud znepokojovali. Bylo jisto, že vrchní velení sovětských vojsk vynaloží vše, aby Kazaně bylo dobyto zpět.

Dosavadní útočný způsob bojů u Kazaně přešel v boj rázu posičnického. Na jihozápad od města byl úsek pravého břehu Volhy, na západ a severozápad úsek levého břehu, na sever a východ od města byl úsek arský. Pravý břeh od 12. srpna přidělen poručíku Ševcovi, levý břeh majoru Blagotiči; na arském úseku zprvu nepřítel se neukazoval; byl proto slabě obsazen.

Zpráva o pádu Kazaně vyvolala v Moskvě horečné zbrojení. Ba Trocký stáhl i vojska s německé hranice, raději tedy otevřel hranici Němcům, jen aby postavil hráz proti Čechoslovákům. Když sebrali dostatek sil, začali útočit.

První útok provedl dne 10. srpna 1. lotyšský pluk na Nižním Uslonu (400 bodáků, 6 kulometů, 2 polní děla, 50 jezdců), jiné dva pluky zůstaly v Morkvaši-Spaskoje. Naše 10. rota a kazaňský důstojnický prapor zastavily útok, a když zasáhl do boje podpor. Kutlvaš s 9. a 11. rotou, rozražen byl bolševický front, naši obsadili Spasské Morkvaše a dobyto bylo Nižního Uslonu zpět.

12. srpna v noci začal nepřítel znovu boj u Spasských Morkvaš. Charakter boje zachytil Dr. Langer . . . "boj v noci. A ještě takový boj, jako v roklích a lesích povolžského pobřeží, kde oddíly musí se již předem rozptýlit na drobné čety, aby neminuly nepřítele a nepustily si ho v bok nebo do týlu! Kde jdou za ním jedině po čichu a tušení. Kde nemáš reflektorů, raket, telefonů a všech těch vymožeností dnešní války. Kde každá četa bojuje na svou pěst, postupuje, ustoupí o něco, aby zase vyběhla značně ku předu! Front se stále vlní, nevíš, kdo je na pravo, na levo, v předu, v týlu. Orientuješ se jedině dle zvuků ručnicových ran a kulometů. A nad to se nepřítel od našich liší jen tím, že nemá malé červenobílé stužky na čepici."

Ale 13. srpna u Spasských Morkvaš byly útočící dva lotyšské pluky odraženy. Mezi padlými byl i velitel 4. lotyšského pluku. Na naší straně zabito 5 vojáků, 26 vojáků a 2 důstojníci raněni. Jsou to povážlivé ztráty. Ale i zdraví vojáci umdlévají; ze služby jdou do boje a z boje do služby, není odpočinku, není výměny.

Na nepřátelské straně stojí Savinova část o 3000 mužích, 10 děl, 300 jezdců. Aeroplány rudých pravidelně lítají nad Kazaní, z baltického moře připluly dělové lodice. V týlu nepřítele hromadí se čerstvé rezervy.

Poručík Švec zkracuje dobrovolným ústupem frontální linii o třetinu. Středem fronty místo Spasských Markvaš stává se vesnice Vorobjevka.

Po nezdařených útocích nepřítele na pravém břehu následuje řada krvavých bojů na levém břehu Volhy; naši přecházejí v ofensivu. 1. a 3. rota, srbský oddíl a část národní armády, pod velením Blagotiče vybíjí rudé 13. srpna z vesnice Suché Říčky a ženou dále na západ k Osinovu. Snahou naší skupiny jest, dosáhnouti Romanovského mostu. Nepřítel byl vybit z vesnice Iljinskoje a teprve u Zeleného Dolu (16. srpna) dochází ke krvavé bitvě, v níž padl vůdce Srbů Blagotič a velitel 1. roty Šešin, jeden z nejlepších důstojníků v 1. pluku. 1. rota má mimo to 4 mrtvé, 16 raněných; tyto těžké ztráty nutí k ústupu.

Srbové po pádu Blagotiče, pokleslí na mysli, odešli nadobro z fronty, naši ustoupili do Osinova, kde první rota byla vyměněna čtvrtou.

Ještě jednou, když dostavily se na pomoc oddíl 2. pluku "Jiřího z Poděbrad", vedený podpor. Káňou, zároveň s 12. rotou 1. pluku a 2 čety artilerie, pokusili se naši o dobytí Romanovského mostu, ale bez úspěchu. Další posíl 2. pluku (3. roty 1. praporu) pod velením poručíka Hasala, použito k dobytí Osinova, jež před tím - 23. srpna - bylo ponecháno nepříteli. V odvetu za to, nepřítel, jehož

síly zatím na tomto úseku vzrostly na 2500 bodáků, pomocí baterie o 6. dělech zapaluje vesnici Osinovo.

Posila 2. pluku, třebaže neodpovídala novým silám nepřítele, které se stále ke Kazani stahovaly, přece jen posílila ducha v našich řadách.

Na naší straně pro nedostatek vojska zkracují se fronty a nepřítel tím snadněji prodlužuje svá křídla. 22. srpna obsazením Matušína (volžského přístavu, ležícího na jih od Kazaně) nepřítel našim částem zamezil spojení se Simbirskem. Obsazení Matušína nepřítelem mohlo být Kazani výstrahou hrozícího nebezpečí; výzvědné hlídky hlásily celkovou sílu nepřítele na 17.000, ale obyvatelstvo k těmto skutečnostem chovalo se netečně. Nařízená mobilisace pokračovala velmi pomalu. Co tu bylo mladých, zdravých lidí, a ti všichni, až na malé výjimky, spoléhali na Čechy, neuvědomili si, že chrániti město je v první řadě jejich povinností! Mobilisace dala jen děti těch, kteří neměli protekce, dobrovolná mobilisace nedala vůbec ničeho.

S velikou přesilou začali rudí 22. srpna řadu útoků na pravém břehu Volhy. Šťastně odražen první i následující útok dne 23. srpna. A opět 24. srpna nepřítel útočí na střed naší fronty u Vorobjevky a 25. srpna o 6. hod. ranní zahajuje široký útok po celé frontě pravého břehu a zanechává na bojišti před Vorobjevkou 100 mrtvých a raněných a dva kulometry. Naše ztráty jsou 5 mrtvých a 13 raněných. Na sousedním úseku Nižního Uslonu nepřítel rovněž odražen a naši vytlačili rudé z přístavu Klučiště; touže dobou přijíždějící ze Simbirsk posila - 40 kulometčků pod vedením praporčíka Sameše, - udeřila na nepřítele v Matušíně a zahнала jej. Tím tedy opět bylo obnoveno spojení po Volze se Simbirskem.

Na sever a severovýchod od Kazaně (arské pole) nepřátelské síly čítaly na 2000 pěších, kulometry, dvě baterie a dobrou jízdu. Na naší straně jádro obrany tvořila půlrota 9. roty a 11. rota 1. pluku a 1. rota 2. pluku; národní armáda postavila sem 3. důstojnický prapor - asi 300 mužů - 4 lehká a dvě dalekonosná děla. Bitvy svedené na arském poli nejsou rozhodující. 22. srpna proveden náš útok na nepřátelskou linii Kind'ary, Aky a Čebaksy. České roty sice dosáhly úspěchu, za to části národní armády zůstaly pozadu a konečný výsledek boje bylo navrácení se našich do původní posice. Podobně nemohlo být využito ani vítězství našich částí u Běljakinského lesa 31. srpna, a přesila nepřítele rozpíná směrem na jih své levé křídlo a pomalu uzavírá kruh kolem města.

K novým bojům v poslední třetině srpna došlo na západě a severozápadě od Kazaně (levý břeh). 26. srpna nepřítel podnikl útok na Osinovo a přinutil naše k ústupu; měli jsme 4 mrtvé, 16 raněných. Dva dny na to strhl se boj u Suché Říčky, do něhož neočekávaně zasáhla 12. rota a oddíl Káňův, vracející se z výpravy na Romanovský most, jenž byl už pokládán za ztracený. Nepřítel poražen a zanechal na poli dělo, 5 kulometů, kuchyni a 7 zabitých.

Poručík Švec odevzdal velení na pravém břehu podpor. Kutlvašovi (26. srpna) a po krátkém odpočinku spěchá do Karavajeva, aby odtud řídil boje a operace nařízené kap. Štěpanovem na levém břehu Volhy. Zorganizoval zde

jednotnou obranu a odrazil četné nálety nepřátelských hlídek.

Čím více přibývalo sil nepřítele tím více ubývalo bojeschopnosti na našich frontách. Přibývalo raněných i nemocných. Nevycvičenost novobranců ruských, tajná agitace bolševiků a nedostatek záloh nedávaly naděje na dobré výsledky bojů. Chování obyvatelstva také se měnilo s válečným štěstím: 3. září v našem týlu vzbouřili se dělníci v prachárně Slobodce; vzbouření bylo ovšem potlačeno, ale byl to zas jeden důkaz blížícího se konce.

Poslední naděje obleženého města upíraly se k Simbirsku, odkud znovu táhl se silným oddílem 2000 pěších, 14 děl a 300 jezdců osvědčený vůdce Kapell. Po skvělém vítězství západně Simbirsk vylodil své vojsko v Šalanze a Taševce a hlubokým obchvatem hodlal zničit armádu rudých na pravém břehu Volhy. Ukázalo se však, že i tyto síly již nestačí. V rozhodné bitvě 28. srpna utrpěl Kapell porážku a ustoupil na jih k řece Volze. Tím zpečetěn i osud bojiště na pravém břehu. Došlo ještě 2. září u Vorobjevky k zoufalému boji, v němž naši po těžkých ztrátách opanovali pole, vzavše nepříteli i dva kulometry, s největším napětím odrazeny opakované silné útoky nepřítele dne 6. září, ale v noci na 27. září ustoupily naše části z pravého břehu do města.

Vydáním nepříteli bojiště na pravém břehu Volhy (Vrchní Uslon) uspišen byl i pád Kazaně, jak o tom píše poručík Švec dru. Langrovi; v dopise pak líčí poslední okamžiky nešťastného města. Píše: . . . "chci ti vysvětliti motivy opuštění Kazaně. Zajisté přiznáš, že Vrchní Uslon, jež heroicky drželi naši hoši s "Kultivateorem" (=Kutlvašrem) dal červeným Kazaň. Síly tam byly ohromné - to už viděti z toho, že výprava Kapella do týlu docela nic nezviklala gruppu stojící proti Kutlvašrovi. - A hned, pádem Vrchního i Nižního Uslonu, nastal silný nápor na levém břehu Volhy i na Arském směru, kam denně přijížděly vlaky s ohromnými rezervami. Naši i hoši 2. pluku byli v té době už tak vyčerpáni a neustálými neúspěchy "národních" zdemoralisováni, že při prvním výstřelu nepřítele hledali vzadu díru. Byl jsem s nimi na úcastku (=úseku) západně Porochové Slobody, o níž Ti známo, že se sbuntovala - představ si ten požitek, míti v týlu takový "sympatický" element, proti němuž se musely vystavovat týlové karauly (=stráže), které více hochy dráždily než karauly v předu.

5. září byl jsem vyzván do štábu, kde mne prosili, abychom drželi ještě aspoň den úcastek, by se mohla provésti aspoň částečná evakuace Kazaně a všech raněných i nemocných. 6. září se měla Kazaň opustit. Souhlasil jsem se vším, poněvadž nebylo naděje na nějakou radikální pomoc. Hoši však už se nedali udržet, chtěli samovolně opustit posici. Nezbývalo než s napjetím všech sil, působením na jejich morálku a čest českého vojáka udržet ještě den se slibem, že 7. v noci potichu Kazaň opustíme. Romanovský (náčelník štábu) však v 7 hodin ujel a místo něho dostavil se k Štěpanovu starosta kazaňský, který jej uprosil, abychom Kazaň neopouštěli, že prý všechny mobilisované síly a všechno, co v městě bude schopno držet zbraň v rukou, se vyšle na frontu a směnu (=vystřídání) nám Čechům, kteří několik dní si měli odpočinout, aby

potom zase šli se bit za ospalou požitkářskou Kazaň. - Tedy místo odchodu dostali jsme směnu.

Kdybys to byl viděl, řekl bys hned, že Kazaň padne snad ještě tu noc. Šli lidé v civilu, neumějící držet v ruce vintovku (=pušku) vymlouvající se na to, že nejsou specialisté, prý nikdy neválčili, a oznamovali mnozí z nich jen civilní zaměstnání, kterým prý by mohli i nyní hned pomoci vojínům na frontě, jen aby sami tam nemuseli. Přišlo také 25 kontrrozdědků (=detektivů), kteří, jak mně řekli, měli "ujednáno" za Kazaň válčit pouze 5 dní. Kolik v té chamradi bylo bolševiků, to jsem nemohl vyjasnit . . .

V noci ze 7. na 8. září nás tedy směnily v rajoně západně Porochové Slobodky. 8. září se nestalo tam nic tak zvláštního, než že ty stovky ozbrojených lidí, směnivší naše prořídle řady, v panice začaly udírat před nastupujícími červenými ve vzdálenosti 2 verst. Díky artilerii se červení zastavili a odešli do původní posice. Za to 9. září na Ústí (=přístavě), kde šťastnou náhodou stála 1. rota (2. pluku) a Kultivator s částí naší 2. roty i 9. rotou, se vysadilo asi 30 námořníků, před nimiž kazaňská ochrana "vzala draka" a nebýt Kultivatora, byli by vnikli do města.

Odpoledne 9. září nastupovali červení zase na Porochovou Slobodku a všechny ty massy, které tam byly, začaly v panice prchat; s bídou několika důstojníkům se podařilo zastavit z nich hrstku na Kazaňce. Však také ten den přišla očekávaná pomoc s jihu od Samary - bataillon stavropolského pluku - 400 lidí. Po cestě do Kazaně se jich 150 rozuteklo a přišlo jich 250 s děsnou "ranou". Asi 80% neumělo zacházet s vintovkou! Ti to měli vytrhnout!

V štábu rozumní lidé viděli, že je zle, zvláště když na arském směru prorvali "krásní" (červení) front, jež zase musela "vozstanovit" (obnovit) 9. a 11. rota, jdoucí na oddech. Vidělo se, že jedině Češi aspoň na čas mohou zachránit situaci.

Přišla francouzská misse, probudivší se ze sna, přišla deputace gorodská (=městská), všechno to lítalo jako splašené, nabízelo hory doly - vše pro Čechy; spirt, jídlo, atd. Myslili, že to tím spraví, že se Čecháčci najedí, napijí a zase půjdou pro ně umírat.

K večeru 9. září nepřátelská flotila děsně prala do města a přiváděla všechno do paniky. Sešla se porada, při níž jsem po prvé měl hlavní slovo, jež vyznělo v ten smysl, že Kazaň musíme opustit, čím dřív - tím líp. Uvedl jsem všechny argumenty, které jim, proneseny ve formě výčitek, padaly jako žhavé uhlí do nečistého svědomí. Vyčetl jsem jim celoměsíční ospalost a vše, co za tu dobu prospali, řekl jsem, že sami zdemoralisovali vojsko i národ. V době, kdy mělo se jednat o úpornou obranu Kazaně, uspořádají si ti "páni" koňské dostihy, žijí šantány, vyhazují se zbytečně peníze, a naši hoši spí na poli v dešti, v neustálém nervovém napětí a prolévají za ně svou krev.

Resumé: Kazaň dnes padla a ty tisíce ozbrojenců, poslaných na front, hladových a panicky naladěných, situaci nezachrání, naopak. Proto jsem radil tolik: Opustíme-li Kazaň včas, bude to tragedie, zůstaneme-li však déle, čekajíce

na takové posily, jako nám posílají ze Samary, dočkáme se katastrofy. Budeme střílet jeden druhého, přítele i nepřítele. Vždyť všichni nově zformovaní neměli jediného znaku, kterým by se mohli lišit od nepřítele. Bylo by to shluknutí nespořádané bandy, jež by se pomlátila mezi sebou, a to si nemůžeme vzít na svědomí.

Bylo mnoho těch, kteří chtěli bránit Kazaň do posledního, ovšem, byli to chytráci. Chtěli to udělat pomocí našich - Čechů. Byl to Savinkov, Dr. Grigorjev a mnozí jiní. Já však kategoricky oznámil své veto: Až potud a ne dále! Jsem odpověden za své lidi a za takové město, jako je Kazaň, nedopustím, abych zničil poslední zbytky svých umořených, zdecimovaných lidí. - Prý sta nemocných i raněných budou nám vyčítati, že jsme dopustili, aby zůstali na milost a nemilost krvežíznivému nepříteli, poněvadž prý se nevyvezou za noc, řekl Grigorjev. Vytkl jsem mu, že se o ně mohl postarati už 7. září, kdy bylo rozhodnuto, že se Kazaň vzdá. Tak se tedy panstvo ještě po poradě důstojníků gen. štábu s gen. Romanovem (který se vrátil 8. září ráno do Kazaně) rozhodlo, že Kazaň opustí. Obešlo se to bez incidentu a mohu říci v dosti dobrém pořádku . . ."

Ke konci dopisu je stat' o stavu 1. pluku . . . "Rád bych viděl zase pluk v pořádku. Myslím, že Sibiř spáchala na našich lidech hřích. Když jsem od Mašina slyšel, co tam je vojska, hlavně kavalerie, kozáků, kteří neměli co dělat, a když si vzpomenu na některé z momentů našeho válčení pod Kazaní a pod Svjažskem, který jsme mohli dvakrát po bojích u Morkvaši vzít, jen kdyby byla kavalerie, pak dostávám zlost. Zrovna tak je to s doplněním . . . tam nahoře nechvátají a my zde na západě si to vypijeme. Pluk potřebuje oddech, nový výcvik kulometčích atd., je toho mnoho. Je na čase, aby už konečně ty svěží síly, o kterých se mnoho mluví, podejely a nás vystřídaly. Konečně je nutno, aby se tu objevili už spojenci, jinak opravdu jim s tím praštíme, poněvadž jsou to opravdu páni příliš pohodlní. Jinak nálada se už trochu spravila, hoši se vyspali, najedli, a že prý půjdou zas, ale na "Karamzín" nebo na "Lapšin" (jména lodí).

Salamykovo, 12. září 1918.

Švec.

V noci z 9. na 10. září byl ústup z Kazaně. Roty druhého pluku odjely směrem na Simbirsk, aby tam bojovaly spolu s Kapellem. Na simbirské frontě zatím s napětím posledních sil odrazí nepřítele oddíl úderníků dne 9. září u Lahovců, a za ztráty 7 mrtvých a 10 raněných vysvobodí obklíčenou instruktorskou školu národní armády. Později, 12. září, sveden byl pod Simbirskem boj, do něhož zasáhl Kapellův oddíl. Svodná rota 1. pluku pod vedením prap. Fialy hájí průchod přes Simbirský most, ale musí ustoupiti a ztrácí v boji 15 raněných a 5 mrtvých, v tom čísle počítaje prap. Fialu.

Pádem Simbirska 12. září padla i možnost částem ustupujícím z Kazaně, upevniti se na řece Kamě. Roty 1. pluku odcházejí proto pěšky do stanice Nurlatu, vyjímaje 12. rotu, která jako ochrana lodí jede do Ufy po řekách Kamě

a Bělé. Statečně držel se proti nepříteli, útočícímu se strany Simbirsk a svodný prapor 1. pluku a prapor 9. pluku pod vedením kap. Kutlvašra, který porazil internacionální pluk dne 17. září u Čerdakel a později podnikl nový útok na nepřátelské posice jižně od Časovny 22. září. Výsledek byl, že nepřítel očistil levý břeh Volhy a náš "Orlík čís. 1:" 23. září dojel opět až k samému simbirskému mostu.

Do Nurlat došly roty vracející se z Kazaně dne 22. září; 24. září přijel sem od Simbirsk i Kutlvašr a následujícího dne, 25. září, odjíždí pluk do Samary. Na simbirské trati zůstal pouze "Orlík č. 1" s posádkou 1. pluku, - která s plukem spojila se až 20. listopadu -, a kap. Musílek ještě se šesti úderníky, aby se ujali vedení 6. simbirské divise, u níž zůstali až do 23. října. - -

Druhý prapor 1. pluku nezúčastnil se tažení na Simbirsk a Kazaň. Po příchodu do Ufy určen byl nejprve k službě posádkové v Ufě, později v Samaře a mezi tím držel službu na různých železničních stanicích. Speciální úlohu dostala 5. rota, které bylo hned 6. července nařazeno pronásledovati nepřítel po řece Bělé.

Se značnými obtížemi získána jedna starší loď "Matvěj", na níž 5. rota, majíc 6 kulometů a rychlopalné dělo "Macklin", vyplula dne 7. července pod vedením podp. Brunnera.

9. července doplula výprava k újezdnímu městu Birsku, jehož se po krátké přestřelce zmocnila. I zde ihned zorganizovány byly roty národní armády, které pomáhaly našim při výzvědných výpravách. Nepřítel držel se úporně asi 60 verst západně od Birsk v osadě Ďurtulách na řece Bělé.

První výprava proti němu podniknuta byla 16. července. Byla to spíše silná rozvědka, čítající všeho všudy asi 100 bodáků, 6 kulometů bez artilerie; způsobila nepříteli citelnou ztrátu 40 zabitými a ustoupila zpět do Birsk, ztrativši 1 muže a 3 raněné.

Druhou výpravu na Ďurtuly podnikla ve dnech 8. a 9. srpna. Na pomoc se dostavily vedle birské roty dvě roty ufimské, dělostřelecký oddíl o 2 dělech a jízda. Útok podniknut z rána a po celodenním úsilí, když už v rotách národní armády bylo pozorovat povážlivé viklání, vrhla se 5. rota náhlým útokem proti nepříteli a vedrala se do osady. Tím strhla i ostatní roty a brzy opanovala městečko. Nepřítel ujel po lodích, zanechav na místě četnou kořist: 2 děla, na 100 pušek, 13 kulometů, 2 barže nákladu, stádo dobytka a koní. Síly nepřítel zde seskupené čítaly na 1500 mužů, s oddíly v sousedních vesnicích asi 2000. Tyto menší oddíly během obležení ztěžovaly naše operace, ale po dobytí Ďurtul prchly za hlavními silami.

Nepřítel měl 200 mrtvých a zanechal nám 500 zajatců, většinou novobranců. 5. rota mezi 4 padlými želela zejména ztráty osvědčeného bojovníka Karla Starého.

Dobyté území odevzdává 5. rota národní armádě a 13. srpna odjíždí přes Ufu do Samary, aby zasáhla do bojů na nikolajevské frontě s ostatními rotami 1. praporu. -

Povolžská fronta značně rozšířila se v měsíci srpnu ve směru severním

dobytím velkých měst na Volze: Simbirska a Kazaně. Štáb hlavní umístěn byl v Samaře. Opěrným bodem v centru na západ od Samary bylo město Syzraň a odtud přes Chvalynsk k Saratovu směrem jižním táhlo se levé křídlo této rozlehlé fronty. Jevišťem bojů levého křídla povolžské fronty jest širý nikolajevský újezd - a odtud pochází název pro tento úsek: nikolajevská fronta.

Dobytí velké volžské linie, rovnající se délkou téměř bývalé ruské frontě proti Německu, událo se poměrně malými silami a obešlo se bez větších obětí; bolševici byli překvapeni, jejich hotové síly v několika bitvách rozbity a nové teprve se tvořily. - Boje v Povolží jsou charakteristické tím, že není zde souvislé fronty. Naše síly (bývalá penzenská skupina, k níž později přidány na pomoc část 2. a 11. pluku) nestačily bez mezer obsadit tuto linii. Zejména na jih od Samary, kde táhnou se nedozírné stepi, nebylo souvislosti. Naše prapory a roty působí proto jako úderné oddíly, které včasným zasažením na patřičném místě udržují nepřítele ve vzdálenosti. Mladá národní armáda ruská není dosti iniciativní, není ani dosti nadějná - a tíha fronty spočívá v prvé řadě na československých plucích. Naproti tomu síly sovětského Ruska, k jehož centru jsme byli tehdy tak blízko, rostou den ze dne. To jest všeobecná charakteristika pro boje již vylíčené i pro ony, které svedl druhý prapor na nikolajevské frontě.

V polovině srpna podařilo se 4. pluku "Prokopa Velikého" dobýtí města Nikolajeva. Úspěch ten však nebyl stálý; již následujícího dne obchvatným útokem od Tavožanky přinutili rudí české části, aby město opustily, čímž obranná situace nikolajevské fronty stala se těžší.

Za těchto okolností přejímá frontu podporučík Voženílek, maje k dispozici 2 prapory 4. pluku "Prokopa Velikého", prapor 9. pluku "Karla Havlíčka Borovského", 5. baterii polní a půl 4. těžké baterie, a svůj "rodný", t. j. 2. prapor 1. pluku. Velitelem tohoto praporu naznačen prap. Beránek.

Druhý prapor našeho pluku vystupuje na frontu dne 23. srpna 1918; všeobecná direktiva jest zaujetí dosavadních posic až do příchodu dalších posil (tím byli míněni spojenci). Avšak již v prvních dnech po přibytí do pole obdržel prapor rozkaz provést útok na vesnici Husichu, jež byla oporou pravého křídla nepřítele, a dobyté posice úporně hájiti. Současně ostatní síly nikolajevské fronty měly útočiti na střed nepřítele v Ivantějevce a na levé křídlo jeho v Rajevice.

Prapor náš čítal tehdy 650 bodáků, přidělena mu byla 5. baterie a 2 děla systému "Macklin". Dne 1. září na úsvitě došlo v údolí řeky Irgiru u Husichy ke krátkému, ale krvavému boji s pověstným 2. sovětským plukem, nazvaným "čapajevským" podle jeho vůdce Čapajeva. V boji zničen celý pluk i se 4 komisaři; bohatá kořist 6 děl, 7 kulometů, 1 bombomet, 600 pušek, 3000 dělostřeleckých nábojů, veliké zásoby potravin i výzbroje, jakož i plukovní prapor, padlo nám do rukou. Břehy řeky Irgizu posety byly těly těch, kteří marně v divém chvatu hleděli se zachránit před mocným nátiskem. Ztráty na naší straně byly též bolestné; padli 1 důstojník a 21 mužů, raněni 2 důstojníci a 51 mužů.

Útoky vedené týž den na střed a levé křídlo nepřítele se však nezdařily; zejména levé křídlo nepřítele vykazovalo veliké přesily a 2. prapor, aniž mohl těžit z vítězství, týž den večer stažen zpět k vesnici Nikolajevce a rychle vypraven byl přes Bogorodskoje zastavit nástup nepřítele, který zatím ohrozil povolžské město Chvalynsk.

Na naše síly, soustředěné v Livence, odvážili se rudí 6. září. Útok začal již odpoledne a prodloužil se po celou noc. Selo (vesnice) Livenka je velmi nepřehledné. Klikatá říčka Sterek a několik hlubokých strží překázejí přehledu; k tomu ještě prší a všude je bezedné bláto. Dnešní noční boj upomíná boje u Vorobejevky pod Kazaní a překvapuje hochy tím, že jej začíná nepřítel. Toho dosud v praxi nezažili! Živý oheň kulometů a děl k ránu umlkl; naši a prapor 9. pluku zahajují protiútok a zahánějí nepřítele k sousední Lipovce. V bitvě ztratili jsme raněnými 2 důstojníky, 26 vojínů a 3 mrtvé vojíny. Po boji sebráno 100 pušek, 2 kulomety, vozatajstvo a několik zajatců; ztráty nepřítele obnášely asi 300 mužů. Potom bez boje obsazena Lipovka a vesnice Ozerky, ležící v 15 verstách východně od Volhy.

Zdalo se, že tímto druhým vítězstvím situace se zlepší: nic nepřekáželo spojení s armádou plukovníka Machina, jenž hájil Chvalynsk. Leč 8. září nepřítel přechází neočekávaně v nový útok na vesnici Orlovku a překvapil tam stojící prapor 4. pluku. Roty našeho 2. praporu ihned vrátily se k Livence, aby přispěly na pomoc nastupujícím z Orlovky. Zadržely sice útok rudých, ale za těžkých ztrát. Tehdy zůstalo na bojišti 18 mrtvých od 2. praporu!

Po těchto událostech naše síly na nikolajevské frontě přecházejí k zřejmé defenzivě. Po bitvě u Livenky 2. prapor ustupuje do Bogorodského; nepřítel po úporných bojích odpočívá a doplňuje své ztráty. Na naší straně po zprávách o pádu Kazaně, Simbirsku, Volska, Chvalynska na výboj nemůže se ani pomyslet, naše síly ustupují blíže k Samaře a 14. září vcházejí do vesnice Nikolajevky, strategického středu fronty nikolajevské.

Teprve 22. září zahájil nepřítel znovu zase útok. Na Nikolajevku hrnou se tři silné pluky, jeden od Ivantějevky, druhý od Iškova, třetí od Čuvič. Schema boje, který se rozvinul, je typické pro obranný boj. Se všech stran útočí nepřátelské pluky, jízda, dělostřelectvo a v podobě podkovy svírají českou posádku a k ní přidělené části národní armády, jen malý prostor jest neuzavřen ve směru na Marievku, ale i zde během boje objevují se nepřátelští jezdci, takže od ostatního týlu a od samarského štábu celá skupina nikolajevská je odříznuta. Postavení toto však netrvá dlouho. Mocným úderem proražen jest svírající kruh, nepřítel prchá a naši obsazují vesnici Iškovo; ovšem jen dočasně, neboť pod dojmem zpráv o ohrožení Syzraně opouští 2. prapor i Nikolajevku, zanechávaje tam prapor 9. pluku, aby chránil cestu k Samaře, sám pak postupuje k Lebjaži, aby odtud eventuálně zasáhl do hrozících nových bojů od řeky Volhy. K iniciativnímu vystoupení z této situace nově zaujaté však nedošlo.

Za to nepřítel 27. září velikými silami přepadl Nikolajevku, takže dlící tam prapor 9. pluku se dvěma děly Macklin stěží prosekal se k našim částem. Ztráta

Nikolajevky přinutila nás z Lebjaže ustoupiti do vesnice Ivanovky (29. září) a nepřítel zatím obsazuje již Marievku, bývalou zásobovací základnu nikol. fronty.

1. října počali rudí v síle jednoho pluku s jízdou útočiti na vesnici Andrasovku, za niž ustoupil prapor 9. pluku. Do boje zasáhly nové naše posily 11. pluku v síle praporu; dobře drželi se kozáci a dobrovolnický oddíl nikolajevský. Společným úsilím nepřítel odražen a ve zmatku utekl, při čemž zanechal nám co kořist 7 kulometů a 60 pušek; zajato bylo 20 rudých. Ztráty 2. praporu byly 3 mrtví, 17 raněných. Po bitvě obsazena Andrasovka.

Tohoto vítězství zase nemohlo se využití, poněvadž jeden z nepřátelských pluků, vyhnuv se boji, zašel našim do týlu, podnítil povstání v Ivaščenkově a usadil se v Pokrovském, ležícím na cestě k Ivaščenkovu. Vidíme, že opakuje se tu motiv z bojů pod Kazaní, kdy našim v týlu vzbouřili se dělníci v Porochové Slobodce. Na štěstí již byl v Samaře velitel pluku, tehdy již velitel divise, plukovník Švec, jenž pokládal za svůj úkol druhý prapor vyvésti z nikolajevské fronty. (Poznámka autora: Když jsem byl na služební cestě v Nurlatě a vyřizoval jsem plukovníku Švecovi pozdrav od 2. praporu, odpověděl: "Slyšel jsem o hrdinných bojích na nikolajevské frontě. Ať jsou hoši dobré mysli. Přijedu brzy do Samary a tak jako jsem vyvedl naše z Kazaně, vyvedu i druhý prapor z nikolajevské fronty.") Rychle vyslal ze Samary 1. a 2. rotu našeho pluku, které povstání potlačily.

Druhý prapor zatím v noci na 2. října a zároveň ostatní části 9. a 11. pluku, dělostřelectvo, jakož i národní ruské vojsko opouštějí posice u Andrasovky a Ivanovky, za husté ranní mlhy u Tatarinových Chutorů zastihují všechny koně, které sem přivedli vozkové nepřátelského pluku napojit. Tento náhodný úspěch nám pojistil i nepřátelskou artilerii. Asi 4 versty odtud postavili se rudí sice na odpor, ale po krátkém boji byli rozbiti a rozutekli se, zanechavše nám 3 děla, 19(?) kulometů, všechnen oboz a mnoho zajatých.

Nepřítel prchá ve zmatku k Bezenčuku, ale naši hledí raději navázati spojení se svými v Ivaščenkově a usazují se v Tomilově 3. října. K zajištění levého křídla nikolajevské fronty, která v poslední době prodělávala tak pronikavé fáze, poslány byly ze Samary další posily: 2. října přichází kap. Janotka, aby 9. a 10. rotou obsadil Kamenný Brod. Když však 2. října silný oddíl nepřítel udeřil na vesnici, ustoupil na dominující výšiny jižně od Kamenného Brodu. Druhý prapor, zvěděv o tom, že nepřítel obsadil Kamenný Brod, provedl 4. října energický nástup, rozbil nepřítel u Vozdviženky (kořist 2 děla a oboz) a postupoval ke Kamennému Brodu. Rudí ustoupili za řeku Moču, a majíce dobrou artilerii, úporně se bránili v Kamenném Brodě, jehož po celodenním boji nemohli jsme se zmocniti. Teprve noc učinila konec boji: nepřítel si nevěřil a opustil Kamenný Brod, jak později bylo zjištěno, a naše části tělesně i duševně vyčerpané v noci odcházejí směrem k Samaře do Voskresenskoje.

Tímto posledním bojem probil si 2. prapor a k němu přidružené části volnou cestu k Samaře. Major Beránek, jenž osobně řídil všechny operace 2. praporu na frontě, byl u Kamenného Brodu nebezpečně raněn do prsou a odevzdal velení

kapitánu Brunnerovi. Z původních 650 mužů 2. praporu přichází do Voskresenskoje pouhá třetina. Přes 200 mužů bylo za tuto kampaň raněných a 60 mrtvých; určité procento zesláblých odešlo už dříve na léčení do Samary.

Nehostiné vypráhlé stepi nikolajevské fronty těžce zkoušely do nemožnosti napjaté síly českých vojáků. S obdivem musíme pohleděti na vykonanou práci nejen těch částí, které vystupovaly v prvních řadách, ale i oněch, které vykonávaly služby zásobovací, zdravotní (lékař Měšťáň), ordonanční a telefonní. Fronta ke konci svého trvání, nemá pevného týlu, a tu uvedené oddíly nemohou pracovat jako při normální frontě. Často nepředvídaný výsledek boje uvrhne je do těžkých poměrů, z nichž se vyprošťují s vynaložením posledních sil. Těchto okolností byli si vědomi všichni účastníci bojů a z jejich ustaraných tváří každý mohl vyčísti řadu probdělých nocí . . .

Význam nikolajevské fronty nebyl za to pochopen v samarském štábu. Nikolajevská fronta byla pokládána za druhořadou, která podzimními nečasů sama sebou bude prý likvidována, odtamtud že tedy nebezpečí nehrozí. Ale skutečnost ukázala, že to byl omyl; právě naopak, nikolajevská fronta uměle prodlužovala život Samary, tak jako kdysi Uslony držely při životě Kazaň.

Naše části odcházejí z nikolajevské fronty 7. října - a následujícího dne, 8. října 1918, padá Samara.

Ústup ze Samary dál se celkem s klidem. Unavení vojáci zas po dlouhé době mohou se vyspat "doma", t. j. v železničních vagonech, a zotaviti se z posledního utrpení. Schází však nálada. Boje pod Kazaní, Simbirske a na nikolajevské frontě přinesly mnoho trpkého zklamání. Pomoc spojenců nepřišla a na ruská vojska nebylo lze spolehnouti. Posílali nám na pomoc 18-19leté hochy, nevyčvičené, špatně oblečené - a hladové. Nikdo se o ně nestaral a jejich nedostatky zvyšovala blížící se zima. Byly případy, že naše kuchyně živily celé ruské části - a ruští důstojníci toho neviděli.

Nejvíce na nervy za posledních bojů působila nejistota, vyplývající z nedostatečného zabezpečení. Již obava, že mohou býti každou chvíli obklíčen, nedá klidně spáti, a což teprve, když k takovému obklíčení dojde a ohrožená část musí se probíjeti! Pak raněným nezbývá, než položit si pod hlavu bombu, aby se nedostali do rukou nepřítele. A tak sil stále ubývá, časté boje vyžadují si právě nejlepší bojovníky, jak mezi vojáky, tak mezi veliteli.

Za takových poměrů dostal se pluk na stanici Aksakovo, odkudž mělo se znovu vystoupiti proti nepříteli. I. čsl. divisi přikázán jest úsek fronty na řece Iku mezi železnicí na Simbirsk a na Samaru; zejména mělo se přispěti na pomoc armádě Kapellově, ustupující po Simbirske trati. Velitelem 1. divise od 1. října 1918 byl naznačen plukovník Švec a velení 1. pluku svěřeno maj. Kutlvašovi.

Únava myslí vojáků byla patrna při vystupování z vlaků na tuto novou frontu. Projevy nevole vyšly na jevo už dříve, když vystupoval 4. pluk, ba nechuť zachvátila i některé části 1. pluku, jenž měl jíti do fronty o něco později. Velitel divise cítil všechnu tu duševní i tělesnou ochablost vojáků jemu svěřených, vždyť on sám zakoušel všechny útrapy válečné a s napětím poslední energie

vyvedl 1. pluk z bojišť kazaňských a samarských; věděl, že jsou to stále jedni a titíž lidé, kteří nepřetržitě od března nesou břímě války, věděl, že se svou divisí může podniknouti operace pouze rázu podřadného. Při těchto nepříznivých podmínkách však nezapomínal na to, aby vojsko z bojů vyšlo se ctí, aby zachráněna byla čtyřletá práce, spojená s vybudováním naší armády na Rusi.

Přehlídka 4. pluku dne 22. října skončila se tím, že v jednotlivých částech bylo usneseno vystoupiti a na konec vystoupili všichni vojíni. 4. pluk uposlechl, ale nebyla to autorita velitele, nýbrž přemlouvání, ba prošení, a splnění příkazu muselo býti vykoupeno řadou ústupků, kompromisů, slibů.

Plukovník Švec z přehlídky odcházel zklamán a vyjádřil se podpluk. Voženílkovi: "To, co jsem dnes přežil, jsem nikdy neprožil!" Ve svém vagoně pak začal psáti výzvu, adresovanou důstojníkům a vojínům 1. divise: "V řadách našich objevila se nákaza, šířící se zlověstnou rychlostí mezi pluky, batailony, rotami i jednotlivci. Nákaza tato jeví se v podobě zvláštního charakteru a hledí vyrvati u nás to, co jsme čtyři léta tak úzkostlivě chránili - čest, čest vojáka, českoslov. vojáka, chloubu národa. Staly a stávají se případy, jež navždy zůstanou skvrnou na jméně těch, kteří byli jich příčinou. Světlá památka našich národních hrdinů, jichž jména s takovou hrdostí a pýchou přijala se na prapory našich pluků na počátku jich vzniku, je zneuctěna celou řadou zbabělců, příkrývajících se různými plášti mnohdy planých výmluv . . . Vzpamatujte se, českoslov. vojáci, odvráťte od sebe nečisté myšlenky, jež našeptává v unavené Vaše hlavy zlý démon nedůvěry v sebe a ke své síle. Neomlouvejte své jednání tím, že už přiznáním naší svobody jsme u cíle našeho poslání, že svoboda nám přiznaná dává nám právo složití ruce v klín a klidně trávití její plody. Svobody zaslouží a bude svoboden ne ten, kdo jí dobyl, nýbrž kdo si jí dovede uhájiti. A Vy?!"

Pokračování ve výzvě psal po schůzi 1. praporu v Belebeji:

"Boříte to, co s ohromnými překážkami stavělo se celá čtyři léta, ničíte organizaci, jež byla nejsilnější oporou borcům za naše práva v našich českých zemích a vypovídáte poslušnost všem zákonům pořádku a kázně, ničíte charakter československého vojáka . . ."

Výzvu tuto pl. Švec nedokončil. Zatím do Aksakova přijížděly části 1. pluku, v nichž vedli agitaci Vodička a jiní. Aby se přesvědčil o náladě vojínů, navštívil pluk. Švec dne 24. října 1. prapor, shromážděný na stanici Belebeji. A zde právě zlomena byla poslední jeho naděje, když i 1. pluk vypověděl poslušnost. Konce schůze této pluk. Švec nevyčkal a odešel říka: "Když věří více Vodičkovi než mně, nemám tu co dělat." Když se vrátil do Aksakova, pracoval ještě s náčelníkem štábu divise Ivanovem do 2. hodiny v noci. Pak odešel do svého kupé a pokračoval ve psaní výzvy, již dříve započaté. Ale ani tentokráte jí nedokončil. Viděl, že slova jeho zůstala by marná. Vojáci mu nevěřili ani tehdy, když jim vytkl, že svým jednáním kladou mu nůž na hrdlo.

A z rána 25. října se plukovník Švec ve svém vagoně zastřelil.

V krátké zápisce, napsané před smrtí, píše: "Nemohu přežítí hanbu našeho

vojska." Jeho osobní přátelé jsou toho názoru, že působil tu ještě jiný motiv: plukovník Švec se obětoval, aby otrásl svědomím svých vojáků a ukázal, jak pojímá hluboce své povinnosti.

Za mlhavého rána 25. října roznesla se zpráva o smrti plukovníka Ševce. Většina pluku ubytována byla v městě Belebeji; nenadálá zvěst tato působila jako mohutný otřes, zastyděli se a zamlkli rázem původci odporu, a když došel dne 28. října příkaz vystoupiti na frontu, poslechli všichni. Dne 27. října 4. pluk odchází z Belebeje na oddech a 1. pluk přejímá úlohu obsadit frontu. Velení divisi po plukovníkovi Ševcovi svěřeno bylo podplukovníku Voženílkovi.

Hlavní síly nepřítele byl zkoncentrovány při železniční trati na východ od Bugulmy a náš pluk postaven byl proti pravému jeho křídlu. Na úseku proti našemu pluku stojí 6. nomerný petrohradský pluk, 1. vladimírský národní pluk (nepřítel místo dosavadních názvů "rudý" nebo "internacionální" začíná užívatí názvu "národní") a 2 lotyšské baterie, celkem na 1400 pěších, 16 kulometů, 60 jezdců a 8 děl. Tento oddíl měl za úlohu obsadit město Belebej a podařilo se mu již opanovati potřebné přechody přes řeku Ik, které chráněny byly do našeho příchodu slabými hlídkami druhé eskadrony našeho 1. jízdního pluku "Jana Jiskry z Brandýsa".

První pluk vyšel na úsvitě 29. října a po celodenním pochodu vstoupil svým předvojem (1. a 2. rota, oddělení rychlopalných děl) do vesnice Starých Sull (Tatarské Suly). Ostatní části zůstaly v Nových Sullách (Mordvinských) a v Kupčiněvě, kde bylo i stanoviště štábu pluku. Dne 30. října o 6. hod. ranní nepřítel náhle přepadl náš předvoj v Starých Sullách a přinutil překvapené roty k ústupu z vesnice. Ale hned na výšině východně vesnice obě roty se seřadily a protiútokem zahaly nepřítele zpět směrem k Abdulovu. V boji zajato 12 rudých, ukořistěny 4 kulometry a pušky. Na bojišti zůstalo 15 nepřátel. Ztráty na naší straně: 1 důstojník, 2 vojáci zabiti, 1 důstojník a 10 vojáků raněných.

Od té doby nepřítel se neodvažoval aktivně vystoupiti. Náš pluk prodělával některé taktické pohyby, související s pohyby prostřední gruppy Kapellovy, a k 10. listopadu zaujal stejné postavení jako 30. října, jenže do starých Sull zkoncentrován celý pluk, aby následujícího dne provedl rozhodný útok na nepřítele, soustředěného v Abdulově na pravém břehu řeky Iku. K této operaci se dostavil na pomoc Kurgánský prapor, jenž zůstal s 3. naším praporem v záloze, a 2. baterie. Nepřítel chránil se daleko vpřed vysunutými strážemi, které před tím každým večerem a nocí silně střílely, ovšem do prázdna. Po krátkém boji z rána dne 11. listopadu tyto "zástavy" utekly, zanechavše nám kulometry, a brzo přemožen i odpor nepřítele u samotné vesnice Abdulova. Náš 1. prapor a 5. rota obsazují vesnici, pronásledují nepřítele a zatím zbytek 2. praporu zahnal část rudých, kteří chtěli zasáhnouti do boje s jihu, a obsadil vesnici Kulbajevo. Na naší straně 9 raněných, 1 mrtvý; nepřítel ztratil 45 zajatých, 23 mrtvých a utonulých, 4 kulometry, 1 dělo, polní kuchyně, zásoby potravin a pod.

Po bitvě u Abdulova vyslal nepřítel od středu své armády k obnovení poraženého pravého křídla silnější oddíly, před nimiž dne 13. října naše části

ustoupily, zanechavše nepříteli levý břeh řeky Iku, a téhož dne večer opustily i Abdulovo. Měli jsme i ztráty, 3 raněné, z nichž jeden zemřel, a 2 pohřešované. 3. prapor súčastnil se zatím operací s 2. a 3. plukem severně od našeho úseku u vesnice Bišindy, kde podařilo se mu ukořistiti 1 dělo, 3 kulometry a vozotajstvo sovětského pluku, následujícího dne 14. října provedl úspěšný útok na Karmaly a zahnal rudé k stanici Tujmaze. Těmito úspěchy ohrožena byla hlavní skupina nepřítelů při železné dráze a rychle ustoupila směrem k Bugulmě. Náš pluk, aby zajistil dobrý výsledek i na levém křídle, podnikl dne 18. listopadu všeobecný nástup a prošel vesnicemi až na 20 verst za řeku Iku, aniž by byl našel odporu. Tím také dokončil pluk svůj úkol na belebejské frontě a 19. listopadu odchází na oddech, odevzdávaje svůj úsek částem ruské armády.

Vzpomínky na bojiště belebejské nejsou tak těžké, jako na dřívější boje na Volze. Ráz krajiny upomíná na český venkov, mírné kopce, lesíky a luka působí příjemněji, než nedozírné vyprahlé roviny kolem Samary. Obyvatelstvo jest pestré; bydlí zde Mordvíni, příbuzní Finům, Čuvaši, Voťáci (Vaťagi) a nejvíc je Tatarů; celkem se všichni chovají k nám dobromyslně. - Jenom přírodní podmínky se zhoršily. Napadlo sněhu, umrzlo, a naše polní stráže v poslední době, nemajíce zimního oděvu, trpěli zimou.

V hustých mlhách uřimské gubernie často oddávali jsme se přemýšlení o svém budoucím osudu. Docházely zprávy o vítězstvích na západní frontě a o poměrech v naší vlasti; Rakousko prý je v rozvratu, Turecko uzavírá mír, Srbové jsou na pochodu do Uher. Za celé léto zažili jsme tolik zklamání, že těmto zprávám ani nechceme věřiti; každý by byl spokojen, kdyby aspoň polovina těch zpráv byla zaručena. Teprve 15. listopadu obdrželi jsme úřední zprávu o uzavřeném příměří na západní frontě a o státním převratu v Čechách dne 28. října 1918. Bylo nám to nejlepší odměnou za dlouhé boje a odcházeli jsme z fronty s pocitem úplného uspokojení.

V Belebeji nasedaly části 1. pluku po 20. listopadu do svých původních vlaků, které si přivezly z jara z Ukrajiny a které je doprovázely i na dalších cestách po Sibíři. - Projíždíme známá místa z květnového přepadení štábu pluku v Zlatoústu, památný Miňar, kde docíleno 6. července 1918 spojení penzenské skupiny s čeljabinskou, a ještě koncem listopadu dojíždíme do Čeljabinska.